

SLUŽBA VOJENSKÝCH PSŮ V ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDĚ V MEZIVÁLEČNÉM OBDOBÍ

OLDŘICH PEJS

PEJS, O.: The Service of Military Dogs in the Czechoslovak Army in the Interwar Period. *Vojenská história* 2, 30, 2026, pp 22-55, Bratislava.

In 1920, during the unification of the Czechoslovak Army, Major Vladimír Jirsa of the Russian Legion submitted a proposal for the establishment of a school for the training of military dogs, complete with a detailed historical introduction on the use of dogs in warfare in the past. On 4 May 1920, a school for the training of military and medical (sanitary) dogs was established at Kostelec nad Orlicí (Rychnov nad Kněžnou district), where there had not previously been a garrison. For the training itself, pure-bred, untrained German Shepherds, Doberman Pinschers, and Airedale Terriers aged between 8 and 18 months were to be purchased. On 30 May 1930, the General Staff made a fundamental decision. It concluded that the closure of the school was necessary in view of unsatisfactory results, both in terms of maintaining an adequate readiness of dogs trained for messenger service and in terms of the disproportionate maintenance costs. The Chief of the General Staff, Army General Jan Syrový, agreed to the conversion of the school into a breeding station as of 1 October 1932. On 8 February 1933, the Minister of National Defence, Bohumír Bradáč, agreed to the dissolution of this breeding station and kennel as well, and ordered their closure by 1 March 1933. The relevant proposal was submitted on 11 February 1933. The final decision was published in a decree of the Ministry of National Defence on 18 February 1933.

Keywords: Czechoslovak Army, military dogs, 1918–1939.

DOI: <https://doi.org/10.69809/vojhist.2026.30.2.2>

Major ruských legií Vladimír Jirsa předložil při unifikaci československé armády v roce 1920 návrh na zřízení školy pro výcvik vojenských psů s podrobným historickým úvodem o využití psů ve vojenství v minulosti.¹ Své zkušenosti k výcviku vojenských psů nabídl i Jaroslav Drásta, který za války velel oddělení válečných psů a po vzniku čs. republiky pracoval u vojenské policie a následně přešel k policejnímu ředitelství v Praze jako revírní inspektor. Jako zdatný odborník připravoval materiál k výcviku policejních psů, do něhož byl ochoten zařadit i pojednání o vojenských psech.²

Jirsa měl rozhodně s výcvikem vojenských psů konkrétní zkušenosti z ruských legií. Když velel 1. praporu 5. pluku, byl povolán T. G. Masarykem do Kyjeva a zde 20. října 1917 pověřen, aby na Ukrajině zorganizoval školu pro výcvik psů k vojenským účelům, tzn. vojenských psů a sanitárních (sanitních) psů. S výcvikem se započalo 14. listopadu 1917 v Andrejevce na Ukrajině, ale když se pohnuly čs. legionářské esalony na východ, došlo k obnovení školy v Tomsku na Sibiři. O školu se zajímal i gen. M. R. Štefánik. Ten měl mít ze školy při návštěvě Sibíře velkou radost a Jirsovi měl údajně říct: „*Přesvědčil jsem se bratře o prospěchu voj.[enských] psů a až přijedeme do Vlasti, zřídíme si ideální školu, abychom ostatní armády v tomto oboru předčili.*“³

¹ Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv (VÚA-VHA) Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Hlavní štáb, 1. oddělení organizační 1919-1939, kart. 62, inv. č. 3526, sp. zn. 86 2/2, č.j. 49388/org.1920.

² VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Hlavní štáb, 1. oddělení organizační 1919-1939, kart. 66, inv. č. 2613, sp. zn. 86 2/2-1, č.j. 49105/op.1920. Drásta nakonec tuto příručku vydal. DRÁSTA, Jaroslav, KNOR, Stanislav. *Tělověda, výcvik, choroby, chov a výživa psa pro účely policejní služby*. Kroměříž : J. Gusek, 1926.

³ VÚA-VHA Praha, f. Vojenská kancelář prezidenta republiky 1919-1939, kart. 59, č.j. 628.

V ruských legiích

Ruská škola vojensko-strážních psů Jiho-Západního frontu se nacházela v Andrejevce – Kočubejevo, 12 verst od nejbližší stanice Juskovcy, Gadjajčskij újezd, Poltavská gubernie. Štáb čs. 2. střelecké divize dostal 12. října 1917 nabídku na 20 plně vycvičených psů, požadavek zněl na vyslání asi 25 vojáků, kteří by se během 1 – 2 měsíců seznámili se psy a mohli být odesláni k divizi. Jirsa proto připravil 6. listopadu 1917 čtyřstránkový návrh na zřízení vlastní školy, ve kterém vylíčil užitek a využitelnost vojenských psů, zabýval se přednostmi psů ve vojsku pro strážní službu, pro spojení, pro přenos rozkazů a pošty, pro rozvědku, a to i jízdní, pro přenášení munice či kulometů, pro strážení raněných a přinášení vody a zdravotnických potřeb. Popsal vše, co je potřebné pro chod školy. Sestavu školy by podle něho měli tvořit podle ruského standardu jeden starší důstojník a dva mladší důstojníci, jeden starší a 8 mladších instruktorů, tolik psovodů, kolik bude mít škola psů k výcviku, a dva písaři. Velitel by byl přímo podřízen náčelníkovi štábu čs. 2. střelecké divize s právy velitele roty. Jeden z mladších důstojníků by se zabýval koupí nových psů a opatrováním všeho nezbytného pro výcvik a druhý mladší důstojník zase ekonomickým chodem školy, ale oba by se museli seznámit s výcvikem psů samotným, starší i mladší instruktoři jako pomocníci důstojníků by se zabývali pravidelným stravováním a očišťováním psů a byli povinni seznámit jim podřízené psovody s výcvikem psů. Škola by dále potřebovala pro výcvik jízdní rozvědky 1 – 2 koně. Jirsa rovněž požadoval, aby do školy byli odveleni ppor. Marian Klíma od 5. střeleckého pluku a ppor. Bohumil Vedra od 6. střeleckého pluku.⁴

Česko-slovenská škola v Andrejevce (Школа погодинокъ военно-сторожевыхъ собакъ чешско-словацкой дивизии) získala darem 40 nevycvičených psů od ruské školy. Cvičiteli psů byli vojáci od pluků. Nejprve šlo především o to, naučit psy rychle a pozorně poslouchat a najít svého psovoda. Psy se dařilo úspěšně cvičit i ve sněhu, někteří z nich byli nakonec schopni donášet zprávy až na 5 km. K 9. lednu 1918 tvořilo personál školy 16 čs. vojáků, kteří cvičili psy, a 14 ukrajinských vojáků, kteří psy krmili, čistili a starali se o celkový úklid. Do školy však docházeli další vojáci. Zásobování školy zajišťovala ruská škola, ale když místní ekonomiku vzal do rukou rolnický výbor, zásobování zastavil. Místní obyvatelé se začali chovat nepřátelsky, hrozili, že psy otráví nebo zastřelí, vojáky chtěli odzbrojit.⁵ V březnu 1918 proto škola zahájila přesun na východ, když předtím psy odevzdala ruské škole. Někteří psi však byli pokoušáni vzteklým psem. Na východ se vydali 3 důstojníci a 57 vojáků.

K obnově školy pro výcvik vojenských, strážních a sanitárních psů došlo v Tomsku na Sibiři. Výkonný výbor československého vojska oznámil československému armádnímu sboru, že byl 25. července 1918 schválen návrh na zřízení školy pro výcvik psů.⁶ Po podrobném prostudování zápisu z jednání výkonného výboru 25. července 1918 jsme však takové rozhodnutí nezaznamenali. Naopak, když výkonný výbor oznámil finančnímu odboru ČSNR, že „*штатору [штáбу sboru] пово́лу́е се на́клад на зрѣ́женіе псі́ команды до 50 псі́*“, tak takové usnesení existuje.⁷

Československý armádní sbor v Rusku byl zformován 9. října 1917 a přeměněn 1. února 1919 na Československé vojsko na Rusi. Škola pro výcvik vojenských a sanitních psů čes-

⁴ VÚA-VHA Praha, f. Ruské legie, 2. střelecká divize 1918-1919, kart. 45, fasc. 26, č.j. 1261.

⁵ VÚA-VHA Praha, f. Ruské legie, 2. střelecká divize 1918-1919, kart. 15, inv. č. 11/II/5, Různé telegramy, č.j. 7.

⁶ VÚA-VHA Praha, f. Odbočka ČNR v Rusku 1917-1919, Výkonný výbor československého vojska Čeljabinsk-Omsk, kart. 82/1, č.j. 463.

⁷ VÚA-VHA Praha, f. Odbočka ČNR v Rusku 1917-1919, Výkonný výbor československého vojska Čeljabinsk-Omsk, kart. 82/1, č.j. 458.

koslovenského armádního sboru, resp. československých vojsk v Rusku, v Tomsu předložila 28. prosince 1918 soupis všech příslušníků školy: kpt. Vladimír Jirsa, por. Karel Veber (Weber), ppor. Marian Klíma, šikovník Zdeněk Zvonař, četař Ludvík Ševčík, dále tři desátníci, 16 svobodníků, 39 střelců, celkem 63 příslušníků.⁸ K výcviku bylo koupeno s velkou námahou a ztrátou času 40 psů, na Sibiři někteří až ze vzdálenosti 2000 km. Výcvik se začal s prvním sněhem a trval čtyři měsíce. Sibiřská zima byla krutá, polovina psů byla tzv. tupých, mnozí cvičitelé naštěstí přišli vycvičení z Ukrajiny. Po odjezdu Jirsy převzal velení školy Karel Veber, takže škola měla k 8. březnu 1919 v sestavě 2 důstojníky: kpt. Karel Veber jako velitel a por. Marian Klíma jako hospodář, dále zde byl šikovatel Zdeněk Zvonař jako správce kanceláře, 2 četaři, 3 desátníci (jeden z nich jako písař), 13 svobodníků a 21 střelců, a také 2 váleční zajatci jako krejčí. Cvičilo se již pouze 26 psů.⁹ Ve škole měli mít vybraní legionáři během transportu „*teoretický výcvik tak, aby po příjezdu do Francie mohli okamžitě začít jako instruktoři se samostatnou prací při výcviku osob a psů.*“¹⁰ Za odznak všech částí sboru (vojska) byl přijat heraldický štítek na levém rukávu stejnokroje (blůzy a pláště) s rozlišovacím, specializačním a hodnostním označením. Příslušníci školy měli rozlišovací označení v podobě barvy lemování štítu a barvy výložek na límci - barva malinová, pak označení určené pro příslušníky štábu a přidělené části - písmena ČS a specializační označení v podobě hlavy ovčáckého psa zavedené 12. prosince 1918, ale zrušené 25. února 1919, neboť škola byla spojena se strážním praporem.¹¹

Škola pro výcvik vojenských a sanitních psů v Kostelci nad Orlicí

Jirsa se svým návrhem na zřízení školy pro výcvik vojenských psů úspěš, neboť rozhodující složky československé armády se k záměru vyslovily kladně (zástupce ministra národní obrany Jan Malypetr, organizační oddělení, zdravotní oddělení, telegrafní 12. oddělení), pouze vojenské zpravodajství sdělilo, „*nemáme pro věc zájem*“. Příznivcem byl ovšem generální inspektor čs. vojsk PhDr. (plk. v zál.) Josef Svatopluk Machar, legionář.¹² Pro výcvik vojenských a sanitárních (sanitních) psů byla proto zřízena 4. května 1920 škola v Kostelci nad Orlicí (okr. Rychnov nad Kněžnou), kde dosud nebyla posádka.¹³ Pozemek o výměře cca 3 ha věnoval zdarma statkář František Kinský z Kostelce nad Orlicí a provizorní stavbu školy se zavázalo zdarma postavit město Kostelec nad Orlicí. Vedením školy byl pověřen mjr. ruských legií Vladimír Jirsa, dosud přidělený organizačnímu oddělení generálního štábu, s pravomocí velitele samostatného praporu. Škola tvořila po stránce technické a hospodářské samostatný oddíl přímo podřízený operačnímu oddělení generálního štábu, administrativně se podřizovala velitelství 1. pěší divize v Hradci Králové.¹⁴ Pro rok 1921 se

⁸ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo vojenství, oddělení v Rusku, vojenská správa na Sibiři 1919, kart. 78, č.j. 817.

⁹ VÚA-VHA Praha, f. Ruské legie, 2. střelecká divize 1918-1919, kart. 35, inv. č. II/162, č.j. 106.

¹⁰ KUTÍLKOVÁ, Dagmar. K problematice stejnokrojů příslušníků československé jednotky v Rusku v roce 1918. In: *Historie a vojenství*, 2002, roč. 51, č. 4, s. 910.

¹¹ KUTÍLKOVÁ, Dagmar. K problematice stejnokrojů příslušníků Československého vojska na Rusi v letech 1919-1920. In: *Historie a vojenství*, 2003, roč. 52, č. 2, s. 419.

¹² VÚA-VHA Praha, f. Generální inspektorát branné moci 1919-1924, kart. 34, sp. zn. 86 2/7, č.j. běž. 219 gi.

¹³ Věstník č.s. ministerstva národní obrany, 1920, roč. 3, č. 29, čl. 322, Škola pro výcvik voj. a sanit. psů ustavena.

¹⁴ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Hlavní štáb, 1. oddělení organizační 1919-1939, kart. 62, inv. č. 3326, sp. zn. 75 1/28, č.j. 51604/org.1920.

počítalo se 3 důstojníky, 8 poddůstojníky a 110 vojínů, dále se 100 psy na cvičení, 25 psy na chov a 100 novými štěňaty. Jirsa předpokládal, že v roce 1921 i v každém následujícím roce odpadne koupě psů, neboť bude stálý dorost z vlastního chovu zakoupeného v roce 1920. Koupit se proto měli čistokrevní, nevycvičení psi, ve stáří 8 až 18 měsíců plemen německý ovčák,¹⁵ dobermann-pinch (dobrman),¹⁶ airedale-terrier (erdelteriér).¹⁷ Výcvik měli provádět schopní instruktoři, odborně vzdělaní, pevného charakteru, s láskou ke psům a s rozhledem v přírodě. Jednorocní výcvik se ukončoval zkouškou a soutěží o ceny (pes byl buď výborně způsobilý, nebo chvalitebně způsobilý, či dobře způsobilý).

Inventář školy také tvořilo vždy 100 skládacích budek, řetězů, obojků, šňůr na vodění, kartáčů a pocínovaných plechových misek. Tyto předměty měly sloužit pro štěňata vržená na jaře 1921, až odrostou. V roce 1921 mělo být úplně vycvičeno a přiděleno pohraničním útvarům 100 psů, dále se počítalo s 20 postroji pro sanitní psy a 40 postroji k donášení potravin a střeliva, 40 sedly k provedení telefonního spojení, 20 postroji do tahu, 60 obojky k donášení zpráv, 6 vozíky pro tažné psy, 6 saněmi. Denní dávka koňského nebo odpadkového masa, loje, ovesného šrotu, zeleniny, soli a slámy činila 242,8 hal.¹⁸

Hlídací a sanitní psy měly obdržet pouze horské a hraničářské útvary podle stanoveného početního stavu těchto útvarů. Pokud se nacházeli v početním stavu některých útvarů erární psi, měla zemská vojenská velitelství (ZVV) zajistit jejich přidělení příslušným horským a hraničářským praporům. Po vzniku školy pro výcvik psů se všichni erární psi odesílali za účelem výcviku do Kostelce nad Orlicí.¹⁹

Od svého vzniku procházela škola velmi těžkým obdobím, měla hodně odpůrců. V roce 1921 se nakoupili psi pro chov a štěňata pro výcvik. Bohužel nákupem byla do školy zanesena psinka, onemocněla všechna štěňata, z nich 17 uhynulo a 24 fyzicky a duševně zdegenerovalo. Veliteli školy se podařilo rotmistry (instruktory) pro školu vychovat teprve v roce 1922 při prvním výcviku, ale od horských a hraničářských praporů vyslaným vojínům chyběly požadované vlastnosti pro výcvik psů, protože u praporů scházeli odborníci, kteří by byli schopni provést jejich správný výběr. Výsledek jejich prvního výcviku tak nebyl uspokojivý. Škole však chybělo i potřebné zázemí. Místo stavby kasáren sloužil k ubytování dvou ženatých rotmistrů a 10 vojáků provizorní dřevěný barák, který napadla houba, což ohrožovalo jejich zdraví, navíc zde potraviny podléhaly zkáze. Rodiny rotmistrů s malými dětmi bydlely v nezdavých bytech. Vojín-cvičitelé zase byli ubytováni v hostinci, vzdáleném půlhodinovým pochodem od školy, a to mezi civilisty. Škola měla k dispozici 18 drátěným pletivem ohraničených přehrad (voliér), kde však žily celé rodiny mladých psů s fenami pohromadě, dospívající štěňata se vzájemně prala, což zapříčinilo ztrátu 6 mladých psů, někteří další utrpěli pokousáním na vzhledu (ztráta ucha, zlomení nohy apod.).

¹⁵ Německý ovčák byl charakterizován jako odvážný, bdělý, pozorný a učenlivý, má výborný čich.

¹⁶ Dobrman byl charakterizován jako velmi chápavý, čilý, ostražitý, ostrý a učenlivý, jeho velkou vadou bylo, že se s jinými psy nesnáší, rád se rve a bývá umíněný.

¹⁷ Airedale-terrier byl charakterizován jako klidný, ostrý, odvážný, vytrvalý, velmi učenlivý a rychlý, snadno přilne k člověku, není však nervózní.

¹⁸ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Hlavní štáb, 1. oddělení organizační 1919-1939, kart. 66, inv. č. 3526, sp. zn. 86 2/2, č.j. 49388/org.1920.

¹⁹ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Hlavní štáb, 1. oddělení organizační 1919-1939, kart. 60, inv. č. 3158, sp. zn. 61 4/51, č.j. 54205/org.1920. V roce 1921 se rozebírala úvaha cvičit ve škole i psy pro slepce na žádost ministerstva sociální péče. Zde i generální inspektor váhal s podporou, ačkoliv šlo o citlivou otázku. Ministerstvo národní obrany vzneslo námitky, že škola se teprve organizuje, leží ve venkovském městě s malou pouliční frekvencí, chybí odborník obeznámený s metodou výcviku psa jako vůdce pro slepce. VÚA-VHA Praha, f. Generální inspektorát branné moci 1919-1924, kart. 46, sp. zn. 80-3/5.

Slabší štěňata se stálým útočením stala bázlivá, při krmení byla odstrkována, což zapříčinilo jejich znehodnocení pro výcvik. Mladé feny brzy háraly a musely se vyřazovat, aby nebyly od vlastních dospívajících bratrů oplozeny. Rváči se museli přemístit do voliér, protože doposud byli uvázaní řetězem k boudě s minimálním pohybem, uvázáním zakrněli tělesně i duševně a stali se nezpůsobilými k výcviku.²⁰

Generální inspektor branné moci se proto o chod školy velmi zajímal a chtěl znát názor 16. oddělení pěšího vojska ministerstva národní obrany (MNO), které mělo věc na starosti, na její činnost. Dostal informaci, že k 31. březnu 1924 se ve škole nalézalo 14 chovných psů a 75 štěňat, 7 psů bylo vyřazeno z výcviku pro bojácnost. Pro polní službu bylo zařazeno 37 psů u horských praporů a 30 u hraničářských praporů, dále 14 hlídacích psů u zbrojních ústavů a 11 u vojenských zásobáren, celkem v armádě sloužilo 188 psů. MNO se vážně zabývalo další existencí školy a vyžádalo si poznatky o výkonnosti vojenských psů u všech horských a hraničářských praporů a jejich vyšších velitelství. Došlo 40 hlášení, z nichž 8 bylo pro zachování školy, 29 proti, 3 hlášení byla označena za neurčitá. Důležité bylo poznání, že psa jako spojovacího prostředku lze použít pouze nouzově, není dost spolehlivý. Poukazovalo se na to, že francouzská armáda školu pro výcvik psů zrušila k 31. prosinci 1919 a v prvním čtvrtletí následujícího roku likvidovala i ústřední psinec. K tomu se přidal poznatek 33. (zdravotního) oddělení, že využití sanitních psů není příznivé (valné), proto nelze souhlasit s dosavadním výcvikem sanitních psů, který odporuje zásadám lékařské vědy, tedy z důvodů odborně-lékařských. Nebylo ani patrné, zda vojenští psi v armádě byli prakticky vyzkoušeni na zdravotní službu a nebylo možné postrádat psovoda-zdravotního poddůstojníka, který by se musel věnovat jenom sanitnímu psovi. Vyjádření některých dalších oddělení byla veskrze negativní a škole tak hrozil zánik.²¹

Do vojenských psů se opřel i regionální tisk. *Orličan*, vycházející v Kostelci nad Orlicí, napsal: „*Není jisté třeba poukazovati a více prokazovati, že opravdu postupuje se spravedlivě a demokraticky? Pro psa stanoví se ve státním rozpočtu Kč 1.100,-, pro sirotka, jemuž padl otec na vojně a matka za války z podvýživy zemřela, stanoví se Kč 900,- ročně. Je dle toho samozřejmě projevena zásada, že je důležitějším vyživovati vojenského psa, než sirotka po padlém vojínu.*“ List dále podotknul, že vdova po padlém vojákovi má živit sirotka za 600 Kč ročně, tedy ho vychovat, šatit a oblékat, zatímco vojenská správa potřebuje pro psa 1.100 Kč ročně.²² Přidal se *Jihočeský Dělník*, vycházející v Českých Budějovicích, svou notickou: „*Vojenská správa, která vycvičuje také psy, dostává na výživu každého 1.000 Kč ročně. Sirotek po padlém vojínu má nárok jen na 600 Kč. V měšťácké demokracii je pes důležitější než člověk. Na výchovu psů musí platit, vojáky vychovávají dělnické mámy sami[y].*“²³ Politické oddělení presidia MNO reagovalo příznačnou poznámkou: „*Jest částečně pravdivo. Reagovati nelze.*“²⁴

Celá neblahá situace kolem školy silně doléhala na jejího velitele, pplk. Jirsu. Obrátil se proto na gen. IV. hodn. tř. Stanislava Čečka, známého legionáře a náčelníka vojenské kan-

²⁰ VÚA-VHA Praha, f. Generální inspektorát branné moci 1919-1924, kart. 68, sp. zn. 75-7/1, č.j. 1483 g.i.1924.

²¹ VÚA-VHA Praha, f. Generální inspektorát branné moci 1919-1924, kart. 68, sp. zn. 75-7/1, č.j. 7431/33.odd. zdrav.1924, č.j. 3896/org.1924, a další. Velitel školy pplk. Jirsa viděl velký problém v tom, že útvarům scházeli odborníci s nejnětějšími teoretickými a praktickými vědomostmi o výcviku psů. Podle něho i nejlepší psi jsou u horských a hraničářských praporů zkažení a zodpovědným velitelům nejsou „*k radosti, nýbrž břemenem*“.

²² *Orličan*, 1926, roč. 15, č. 10, s. 1, *Vojenský pes-museum-a invalidé*.

²³ *Jihočeský Dělník*, 1926, roč. 7, č. 36, s. 2, *Váleční sirotci a vojenští psi*.

²⁴ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 643, sp. zn. 28-7/171-2.

celáře presidenta republiky, s prosbou o podporu. Zaslal mu 28. března 1924 dopis i s rozbohem všech problémů, které činnost školy provázejí, zároveň ho požádal o návštěvu školy, aby se mohl o všem přesvědčit na vlastní oči. „Ujišťuji Tě bratře generále, že pouze z moji nejvyšší oddanosti k milovanému Tatičku Masarykovi, na jehož rozkaz v r. 1917 již na Ukrajině jsem školu organisoval a z lásky prospěti armádě v oboru, pro nějž téměř není odborníků, snesl jsem veškerá příkoří spáchaná na škole. Přimluv se, ať dají škole a praporům (hran. a horským), čeho k výcviku psů je třeba a za výsledek ručím.“ Čeček školu skutečně navštívil, konstatoval, že vybavení školy je nedostatečné, ale škola podle něho „nebude nikdy sto dopracovati se v praktickém použití u částí řádných výsledků a pochybuji, že mohla by zásobit armádu cvičenými psy pro službu spojovací. Z vlastní zkušenosti válečné pokládám za velmi výhodné, aby armáda, hlavně v pohraničních formacích i v pěchotě přibližně při každé rotě měla dobrého psa hlídače, dobré rasy, což pokládal bych za úplně dostačující.“²⁵

Škole tak už reálně hrozilo zrušení. Jako první krok v rámci akce *Přenesení obstarávání správních úkolů na úřady a orgány nižšího stupně* ve smyslu zákona č. 286/1924 Sb. z. a n., o úsporných opatřeních ve veřejné správě, přišel námět 16. oddělení pěšího vojska MNO na zrušení referátu vojenských psů u MNO a vedle toho přednosta organizačního oddělení pplk. gšt. Alois Eliáš sice připustil, že o zrušení školy nebylo dosud rozhodnuto, ale zdůraznil, že hlavní štáb je v principu s jejím zrušením srozuměn a nepokládal za účelné, aby existoval pro vojenské psy zvláštní referát, když postačí běžná agenda 16. oddělení.²⁶

Psi pro polní službu

Právě výcvik ve škole měl u psů vybudovat návyky k ochraně stráže, k přední hlídce, k prohledávání terénu, k přinášení nebo přivážení potravy, vody a střeliva, k převážení kulometů, k sanitní službě, k spojení (včetně provádění telefonního spojení), ale také při jízdě hlídce ve funkci zvěda. To souviselo s tím, že při unifikaci československé armády byly v lednu 1920 ze čtyř střeleckých pluků vytvořeny čtyři horské pěší pluky s celkem třinácti horskými prapory v horských oblastech Slovenska a z bývalých mysliveckých a dvou dalších praporů (útočného praporu Jánošíkovských družin a Kornilovova praporu) zřízeno deset hraničářských praporů se speciálním určením pro službu v pohraničí.²⁷ Každá horská rota č. 1 až č. 3 měla mít čtyři psy, z toho 3 hlídací a jednoho sanitního (tito psi zůstali i ve válečném početním stavu), u hraničářského praporu roty č. 1 až č. 3 totéž. Vodiči hlídacích psů se rekrutovali z počtu střelců u roty, sanitní pes byl přidělen zdravotní hlídce, takže jeho vodičem se stal zdravotní poddůstojník. Vidíme tak, že horský prapor měl 12 psů a rovněž tak hraničářský prapor.²⁸

Vojenští psi se tak ukázali jako prostředek spojovací, hlídací (strážní), pátrací, dopravní. Měli být schopni přenášet zprávy mezi dvěma velitelstvími až na vzdálenost 10 km těžkým terénem při průměrné rychlosti 30 km/hod. Při výměře spojovacích prostředků v polních podmínkách se počítalo u pěšího praporu se dvěma, u horského a hraničářského praporu se třemi, u velitelství dělostřeleckého pluku se dvěma a u velitelství dělostřeleckého oddílu také

²⁵ VÚA-VHA Praha, f. Vojenská kancelář presidenta republiky 1919-1939, kart. 59, č.j. 628.

²⁶ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 534, sp. zn. 44-1/1, č.j. 33224/pres.šéf ai 1925, č.j. 4348/25 org. Na dopis Jirsy gen. Čečkovi reagoval Eliáš jednoznačně, že není nutné nic dělat, armáda může toto zařízení postrádat.

²⁷ SANDER, Rudolf. Organizační a dislokační vývoj československé armády v letech 1918-1939. In: *Sborník archivních prací*, 1985, roč. 35, č. 1, s. 46-53.

²⁸ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Hlavní štáb, 1. oddělení organizační 1919-1939, kart. 60, inv. č. 3159, sp. zn. 61 4/51-1, č.j. 56073/org.1920.

se dvěma psi.²⁹ Hlídací psi se pak využívali ke zdokonalení a usnadnění strážní služby (např. i na pevnůstkách a v prachárnách). Psi byli ovšem citlivější než koně na bojové plyny. Proto se chránili maskami, které byly někdy opatřeny i filtrem. Masky chránily hlavu a celou přední část psího těla. K ochraně nohou se používaly psí botky z impregnovaného plátna.³⁰

Již v roce 1922 byly zpracovány prozatímní pokyny, jak zacházet s vycvičenými vojenskými psy pro polní službu, a rozeslány všem horským a hraničářským praporům. Ve škole byl dán psům následující výcvik: 1) domácí výcvik, tj. poslouchání různých povelů jako „sedni“, „lehni“ (down), „vpřed“ atd., 2) donášení zpráv, střeliva a provedení telefonního spojení, 3) varování před podezřelými osobami, 4) neúplatnost, 5) hlídání svěřených předmětů, 6) výcvik v tahu. Škola ovšem trpěla při prvním výcviku velkým nedostatkem pomůcek a výcvik byl pro nedostatek zpracovaných instruktorů velmi obtížný, bylo třeba základy výcviku u těchto praporů prohlubovat, aby se psi dali skutečně využít v polní službě. Psi byli dále zvyklí na střelbu z pušek a pistolí, nebyla však příležitost, aby si zvykli na výbuchy ručních granátů a hřmění dělostřelby. Donášení zpráv bylo prováděno mezi dvěma psovody. Pes běžel po stopě vůdce, přičemž tento způsob výcviku se dal použít při spojování přední linie se zálohou, polní stráž se zálohou, dvou polních stráží mezi sebou, což se dalo zejména využít ve špatně schůdném, nepřehledném terénu, hlavně v noci. U donášení střeliva a provedení telefonního spojení se uplatňoval stejný princip jako u donášení zprávy, tj. pes šel ve stopě vůdce. U varování před podezřelými osobami se využívalo výborného sluchu, zraku a čichu psa, takže se pro vojáka mohl stát výtečným pomocníkem při strážní službě i při hlídkách pohybujících se v noci. Neúplatnost a hlídání svěřených předmětů náležely k všeobecnému výcviku psa, ale daly se využít s prospěchem i k jiným účelům. Nedalo se vyloučit, že v případě nouze o koně, budou psi nuceni převážet různé bojové prostředky - munici, lehké kulomety apod., což měl zajistit výcvik v tahu. Jedna věc se však opakovala stále dokola - psovodi psů museli být obětaví, trpěliví, nesměli po jednom nezdařeném pokusu přestat nebo od psa požadovat složitý či nemožný výkon, pes musel porozumět, co se od něho žádá. Zdůrazňovalo se, že psi nejsou ze školy odnaučení lovecké vášni, tuto přirozenou vlastnost, které propadají zejména airedale-terriéři, je nešlo ve škole pro nedostatek vhodného cvičiště odnaučit. Půjde-li pes na zvěř, bude ji pronásledovat. Předpokládalo se, že při mírném zacházení a kárání jeho chyb a častým cvikem utuží se pes ve své službě a časem si ani zvěře nevšimne.³¹

V roce 1923 připravilo MNO návrh na ošetřování vojenských psů a jejich další výcvik s důrazem na správné ubytování psů přidělených horským a hraničářským praporům, především zajištění jejich izolace od všech cizích psů. Pokud byl vojenský pes umístěn na dvoře kasáren, kam měli přístup volní psi patřící důstojníkům nebo rotmistrům,³² bylo nutné kvůli nebezpečí náказы přístupu cizím psům do dvora úplně zamezit. Pokud to nebylo možné, stavěl se kolem boudy vojenského psa zděný nebo dvojnásobný plot z drátěného pletiva, popř. laťový plot. Mezera mezi jednotlivými ploty musela činit alespoň 50 cm, za deštivého počasí se podestýlka (sláma nebo dřevitá vlna) v boudě denně na noc měnila za suchou, za

²⁹ BURIAN, Michal, RÝC, Jiří. *Historie spojovacího vojska*. Praha : Ministerstvo obrany-Agentura vojenských informací a služeb, 2007, s. 54.

³⁰ *Rukověť pro aspiranty a důstojníky v záloze*. Díl I., sv. 2. Praha : Vojenský ústav vědecký, 1937, s. 389.

³¹ VÚA-VHA Praha, f. Velitelství I. divise 1919-1939, kart. 10, inv. č. 1450, MNO č.j. 748.164/16.odd. ex.1922. Stravovací paušál pro psa činil 2,50 Kč na den.

³² MNO povolilo vojenským osobám v činné službě vstup do Spolku k ochraně zvířat pro RČS v Praze a do Klubu pěstitelů policejních a ušlechtilých psů v Praze. Věstník ministerstva národní obrany, Výnosy věcné, 1924, roč. 7, část 40, čl. 365, *Vstup do spolku k ochraně zvířat*, a část 55, čl. 527, *Povolení vstupu do Klubu pěstitelů policejních a ušlechtilých psů*.

příznivého počasí alespoň jednou týdně. Pes se denně řádně čistil (hřebenem se vyčesal, pak vykartáčoval, aby neměl cizopasníky). Přestal-li pes žrát, byl smutný, měl suchý nos, jevil příznaky nemoci, měl poranění, v těchto případech se povolával vojenský zvěrolékař.³³

Již zvládnutá a naučená cvičení se se psy měla nejprve opatrně a postupně opakovat, přičemž povely dával pouze psovod. Rotmistr a pomocník psovoda všemu přihlíželi a bedlivě sledovali povahu psa. Pomocník psovoda si hleděl vše zapamatovat, aby ho při přeložení psovoda do zálohy mohl vystřídat, aniž by další výcvik utrpěl. Veškerá cvičení se měla konat podle návodu školy a zopakovat se během jednoho měsíce. Terén se měnil často, nejprve se hledal klid, později větší ruch v přírodě. Velká pozornost se věnovala tomu, aby pes neštal zvěř, proto se ve druhém měsíci chodilo se psem přes pole, aby si na zvěř zvykl a přestal mít o ni vůbec zájem, v tom čase se začalo opatrně cvičit stopování, které se však mohlo provádět, pokud pes neštal zvěř (nebyl „*jankoštěry*“), a to na místech, kde nebyla zvěř. Koncem druhého měsíce se opakovala všechna ostatní cvičení. S cvičením v donášení zpráv se začalo opatrně, první cvičení se mělo konat za pěkné pohody a dobré nálady psa na přehledném terénu na malou vzdálenost (50 kroků), při bezvadném provádění se denně přidávala postupně vzdálenost a vyhledával se nepřehlednější terén, pes si musel zvyknout na všemožný ruch v přírodě, na rozličné situace vojenské části, u které se nacházel (pochod, táboření, boj v zákopech, pohyblivý boj, stráž apod.).

Pokud byl pes mladý a neměl dostatek zkušeností, bylo lepší nevěřit, že by ten či onen výkon již pravděpodobně vykonal a bylo nutné žádat od něho vždy raději méně, aby v ničem neselhal, protože jedině tak se dalo pokračovat ve výcviku s naprostou jistotou, že se zdokonalí ve službě. Donášení zpráv se mohlo stupňovat pozvolna během několika měsíců v každém terénu na vzdálenost 1 km, později 3, 5 i více km. Noční cvičení se doporučovalo zpočátku provádět velice opatrně, i když je pes zdánlivě „*jankoštěry*“, neboť zvěř se v noci pase, stopy jsou svěží, což by psa mohlo svést k jejímu pronásledování. Cvičení v noci se tak provádělo zpočátku na malou vzdálenost (100 kroků) v přehledném terénu a pes se nepouštěl do houštin.

Horské a hraničářské prapory, které měly vycvičené psy pro polní službu, je měly v roce 1923 prakticky využít při podzimních cvičeních. Rotmistr, který absolvoval kurs pro výcvik vojenských psů, si musel osvojit všechna vydaná nařízení a psovoda a jeho pomocníka občas důkladně poučovat. Po přeložení psovoda do zálohy postoupil na jeho místo pomocník, který zapracovával pod dozorem rotmistra nově přiděleného pomocníka. Než si však pes na nového pomocníka zvykne, muselo se ve výcviku postupovat opět od začátku, cvičení v donášení zpráv se začínalo teprve po 14 dnech (na 50 kroků) a následně podle přílnutí psa k psovodovi bylo možné při správném postupu již po dvou měsících žádat po psovi všechno jako dříve.³⁴

Ještě v roce 1923 připravilo MNO další výnos, ve kterém hodnotilo zaslaná hlášení horských a hraničářských praporů za dobrozdání vyšších velitelství k objasnění otázky výcviku a využití vojenských psů pro vojenskou službu. Muselo konstatovat, že zaslaná hlášení se velice různí a vzájemně si odporují, mnohá dobrozdání jsou psána nejasně až vyhlýbavě, z čehož usoudilo, že velitelé nemají o celé věci ustálený úsudek. K donášení zpráv a rozkazů psy podotklo, že jde pouze o výpomocný prostředek a je nesprávné ho považovat za hlavní

³³ Chov domácích zvířat v kasárnách byl zakázán v zájmu čistoty a zdraví mužstva. Bylo povoleno vojenským divizním zásobárnám a jejich odbočkám chování koček ve skladištích proti myším. Hlídacích psů se zákaz netýkal. VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 468, sp. zn. 100-2/1, č.j. 6690 pres.voj.1924.

³⁴ VÚA-VHA Praha, f. Velitelství 1. divise 1919-1939, kart. 10, inv. č. 1715, MNO č.j. 263.286/16.odd. ex.1923.

úkol psa. Armáda má k dispozici jistější prostředky (telefon, rádio, signalizaci, pěší posly, jízdní cyklisty apod.), aby nemusela sahat vždy k tomuto prostředku, který není a nemůže být zcela spolehlivý, ale zároveň nesmí být podceňován jako prostředek z nouze (např. spojení dvou hlídek mezi sebou, nebo přední hlídky se zadní částí, v nepřehledném terénu za noci, v hornatém, pro pěší špatně schůdném terénu z jednoho vrchu na druhý přes špatně schůdnou rokli za noci apod.). MNO upozornilo, že požadovanou vzdálenost k donášení zpráv psy až 8 km nelze všeobecně stanovit, neboť jde i pro nejschopnějšího psa o velkou vzdálenost, za maximální dostatečnou vzdálenost se považovaly 4 – 5 km, což bylo podmíněno schopnostmi a přirozenými vlastnostmi psa a jeho dobrým výcvikem u útvarů. Připomnělo, že škola nemůže dodávat útvarům již psy úplně vycvičené, neboť tamní výcvik nelze přizpůsobit vojenským cvičením a tedy zvykat psy poměrům vojenského života daného útvaru. Výcvik ve škole je základ a jeho prohloubení a zdokonalení musí se dít u útvarů stálým cvičením a rozumným poněkud stupňováním výkonů psa. Podle MNO koncentrování psů k společnému výcviku přičítá se zásadám výcviku a využití psů, neboť pes si musí zvykat na svého vůdce, který se nesmí často měnit, na ruch a poměry vojenského života, přijde-li do nového prostředí, musí si zvykat znovu. Koncentrování psů by znamenalo opakování cvičení ve škole, ale ne přizpůsobení základních cvičení, která byla psovi školou již vštípena, praxi ve vojenském prostředí. Na střelbu a výbuchy ručních granátů apod. si musí pes zvykat u útvaru, k němuž náleží, poněvadž ve škole nelze reprodukovat celá bojová cvičení. MNO doporučilo velitelům horských a hraničářských praporů a jim nadřízeným vyšším velitelům, aby si výcviku psů a jejich praktickému využití u armády bedlivě všímali a po podzimních cvičeních podali přesný a jasný úsudek o schopnostech psů, jejich využití pro armádu a správně ocenili jejich praktický význam. MNO požadovalo jasný úsudek o tom, zda další výcvik a zavedení psů v armádě jsou účelné a vyváží-li jejich praktické využití náklady a námahu spojenou s výcvikem psů a mužstva.³⁵

Při výcviku vojenského psa v terénu došlo u jednoho hraničářského praporu k nemilé situaci. K cvičiteli přišli dva muži (z nich jeden lesník) a napomínali ho, že pokud bude posílat psa na větší vzdálenost než 200 kroků, tak mu ho zastřelí. MNO zastávalo názor, že zásadně nikdo nesmí zabít cizího psa, tedy též ne psa vojenské správy, pokud ovšem k tomu není donucen okolnostmi, např. při sebeobraně. Bezprávné zabítí zavazovalo k náhradě škody a mohlo být trestné podle trestního zákona jako zlomyslné poškození cizího majetku. Jen výjimečně se uznávalo právo k zabítí cizího psa, např. dovolují-li honební předpisy k honitbě oprávněnému, že smí zabít cizího psa, zastihne-li ho na honebním revíru bez průvodu pánova. Pokud však při vojenském výcviku psa zůstává tento v blízkosti průvodce, který může být oprávněnou k honitbě osobou spatřen, nemohla by se tato osoba odvolávat na výše zmíněné oprávnění a nebyla by k zabítí psa oprávněna. Vzdálil-li by se pes příliš daleko, zejména v lese, mohl by být právem zabit. Oprávnění k použití cizího pozemku při výcviku vojenských psů se odvozovalo z ubytovacích předpisů pro vojsko (§ 56 rakouského zák. č. 93/1879 ř. z., ve znění zák. č. 100/1895 ř. z., a § 13 uherského zák. čl. XXXVI/1879, ve znění zák. čl. XXXIX/1895), podle něhož měla vojenská správa právo užít cizích pozemků pro vojenská cvičení celých oddílů, takže toto právo se přiznávalo i pro výcvik vojenských psů. Zároveň vojenská správa ručila zejména za veškerou škodu způsobenou při cvičení psa. Tímto se rušilo právo k zabítí cvičeného psa odvozované snad ze zákonů honebních. K předcházení obdobným situacím MNO nařídilo: 1) označit vojenské psy při cvičeních bílou plátěnou páskou, 10 cm širokou, zavěšenou kolem krku, jejíž konce jsou spojeny patentními sponkami. Na pásce bude označen nesmazatelnou barvou útvar (ústav), jemuž pes náleží,

³⁵ VÚA-VHA Praha, f. Velitelství 1. divise 1919-1939, kart. 10, inv. č. 3007, MNO č.j. 267.345/16.odd. ex.1923.

2) při sdělování výcvikového programu stanoví útvary (škola) dny, ve kterých se výcvik provádí v terénu. O těchto zamýšlených cvičeních vyrozumějí předem koncem každého měsíce pro celý příští měsíc příslušný politický úřad I. stolice se žádostí o řádné jejich vyhlášení, s připomínkou, že právo k užívání cizích pozemků pro cvičení psů odvozuje se z ubytovacích předpisů a že vojenská správa ručí za případně způsobenou škodu, 3) pokud by se i potom vyskytly nějaké závady, požádají příslušný politický úřad I. stolice o zakročení, o čemž a o výsledku jednání podají hlášení MNO. Při usmrcení nebo zranění psa se dbá toho, aby mohlo být žalováno na náhradu škody, případně při svévolném zabití, budiž učiněno i trestní oznámení proti pachateli.³⁶ Všechny vojenské oddíly, kterým byli přiděleni psi k doplnění spojovací služby, pak byly povinny uveřejnit ve svých rozkazech toto: 1) vojenský spojovací pes se pozná podle obojku, na němž je upevněn kovový váleček pro zprávu a podle nápadné bílé pásky na obojku. Jako spojovacích psů používá se téměř výhradně airedale-terriérů, t.j. anglických policejních psů, zřídka ovčáků. Spojovacího psa lze snadno poznat i podle jeho důmyslného chování, 2) spojovací psi nesmí být nikým na svém výkonu rušení pokřikováním, hvízdáním, kamenováním nebo jiným způsobem, 3) k spojovacím psům chovají se všechny vojenské osoby netečně a lhostejně, nesmí ho hýčkat ani krmit. Zběhne-li pes ke kuchyni, musí být energicky, avšak bez uhození odehnán, 4) nachází-li se v terénu, kde pracují spojovací psi, také psi jiní, je nutno tyto cizí psy odehnat, 5) vojenské osoby, které zřejmě vidí, že se v terénu potuluje spojovací pes, který ztratil stopu a bloudí, jsou povinny se ho ujmout a přivést ke svému veliteli, který se postará o jeho předání na příslušné místo.³⁷

Výcvik vojenských psů

Vzorem zůstala anglická metoda výcviku vojenských psů, která pozůstávala hlavně z těchto zásad: 1) používáním cvičených psů jako doručovatelů (poslů) se mělo ušetřit spolek, a tak docílit rychlejšího spojení. Spojovací pes byl cvičen, aby se vrátil ke svému cvičiteli z kteréhokoliv místa, kam byl zaveden. Pes se musel vracet pouze ke svému cvičiteli, nikoli k některému dozorcímu. Pes byl schopen se vydat na cestu ve dne nebo v noci bezpečně a rychle i přes místa, která byla pro člověka obtížná, 2) spolehlivost psa jako spojky byla odvislá od toho, jak byl cvičen ve zdržování se od přirozených pudů a překonávání různých překážek, aniž by při tom dbal palby. I nejlépe vycvičení psi se mohli stát nespolehlivými za surového a neopatrného zacházení při jejich převádění do přední linie, 3) psovodi (cvičitelé) měli být u toho velitelství, kterému psi mají donášet zprávy např. u „S.V. praporu“. Toto místo se jmenovalo „*zadní stanici*“. Cizí voják odváděl psy k tomu velitelství, od kterého měla být zpráva odeslána např. k „S.V. roty“ (na „*přední stanici*“). Měla-li být odeslána zpráva, vložila se psovi do obojku (pouzdra) a pes se vypustil (propustil). Doporučovalo se cvičit psa postupně, nejdřív na krátkou cestu, později stále na větší vzdálenost. Dříve než se pes vypustil (propustil), zadržel se v přední stanici, zpočátku hodinu, později až do dvanácti hodin. Takováto cvičení vyžadovala čas i trpělivost a měla být prováděna za dne i v noci. Doba, již k tomu byla zapotřebí, závisela na inteligenci psa a vhodném cvičiteli.³⁸

Úplný výcvik vojenských psů pro pole. Požadavky, které se kladly na psa vycvičeného pro polní službu, byly tyto: 1) aby přesně ovládal domácí výcvik a na slovo poslouchal,

³⁶ VÚA-VHA Praha, f. Velitelství 1. divise 1919-1939, kart. 29, inv. č. 2245, MNO č.j. 4650/16.odd.ex 1924.

³⁷ VÚA-VHA Praha, f. Velitelství 1. divise 1919-1939, kart. 29, inv. č. 2245, ZVV v Praze č.j. III-202.647/oper.1927, Příloha 2.

³⁸ VÚA-VHA Praha, f. Velitelství 1. divise 1919-1939, kart. 29, inv. č. 2245, ZVV v Praze, č.j. III-202.647/oper.1927, Příloha 3.

2) aby spolehlivě udržoval spojení, t.j. pohyboval se jistě a rychle mezi dvěma veliteli a přenášel psaná hlášení a rozkazy ve dne i v noci, za každého počasí, v každém terénu, a za každé bojové situace alespoň na vzdálenost 4 km (místo zprávy mohl též nést na kratší vzdálenost munici, léky, potraviny atd.), 3) aby spolehlivě hlídal a upozornil strážce (vedetu) nenápadným způsobem na přibližující se cizí osoby, 4) aby přesně stopoval.

Krmení. Pes musel být krměn dvakrát denně, a to ráno a večer. Ranní dávka byla menší, večerní větší. Účastnil-li se pes dopoledního zaměstnání, což u vojenských psů bylo pravidlem, krmili se psi, kteří po krmení projevovali lenost a touhu po klidu, až po návratu ze cvičení. Správným krmením se podporoval nejen správný fyzický vývin psa, ale pes se chránil před řadou rozmanitých nemocí. Při volbě krmiva se muselo dbát velké opatrnosti a toho, aby potrava pro psa obsahovala v žádoucím poměru nejdůležitější živné látky, jako tuky, bílkoviny, vitamíny, uhlohydráty, cukry, škroby atd. Stanovení velikosti denní dávky nemohlo se provádět paušálně, nýbrž případ od případu, poněvadž velmi mnoho psů neznalo míru a přejídalo se, čímž si způsobovali mnoho poruch zažívacích orgánů. Kostí tvrdé, hlavně pak kosti z drůbeže, nesměl pes dostat vůbec, poněvadž způsobovaly vážné onemocnění zažívacího ústrojí a mnohdy i smrt. Dospělý zdravý pes typu airedale-terriérů nebo dobermanů obdržel denně $1\frac{1}{2}$ – 2 kg potravy. Krmná nádoba musela být úplně čistá a dostatečně široká, aby si pes při žraní nezamáčel hlavu, hlavně uši (slechy). Pitná voda hlavně v létě se až čtyřikrát denně vyměňovala. Denní dávka krmení obsahovala 500 g odpadkového masa, 800 g ovesné drti, 200 g zeleniny, 10 g loje, 10 g dobytčí soli, 4 g rybí moučky, mladým psům nebo tělesně zesláblým se přidával rybí tuk, mléko, dobytčí krev, chléb, přetloustlým psům se dávka sice snižovala, ale dávala se potrava méně výživná, objemná, tj. místo ovesné drti vařené a rozmačkané brambory apod., březí a kojící feny a štěňata byly příkrmovány dobrým mlékem. Jednou až dvakrát týdně se ovesná drť nahrazovala kukuřicí, rýží, luštěninami, chlebem, maso se připravovalo střídavě syrové, vařené, nebo uzené vařené, jako příkrm mohly být dávány jemně umleté kosti, nebylo dovoleno dávat psům ke hryzání kosti tzv. sklovité (ze staré drůbeže, ze zvěřiny, skopové a ani rybí), protože se z nich ulamovaly ostrohranné úlomky, které se zapichovaly do vnitřností. Potrava nesměla být kořeněná, voda čistá, mírně tvrdá a nepřiliš studená.

Čištění. Pes musel být denně řádně vyčesán a vykartáčován, a to ráno před krmením, pokud se nekrmil, před odchodem na cvičení. Zásadně se nečistil během krmení, neboť ho to znepokojovalo.

Ubytování. Vojenští psi byli zásadně po celý rok ubytováni pod širým nebem a odváděli se do teplé místnosti pouze na rozkaz zvěrolékaře při vážném onemocnění. Místo pro ubytování bylo zvoleno tak, aby bylo buď tvarem terénu (rokle) nebo stěnou objektu chráněno proti severu. Důležitou zásadou při ubytování byla naprosto spolehlivá izolace každého jednotlivého psa, čehož muselo být přísně dbáno hlavně při manévrech a v poli, aby jednak háravé feny nebyly kryty a aby jednak cviční psi nepřišli do styku s nemocnými cizími psy.

Zacházení s vojenskými psy. K poměru psa k osobám uveďme, že pes mohl v poli spolehlivě pracovat, pokud mezi ním a jeho cvičitelem byl vypěstován a utvrzen duševní svaz, absolutní porozumění, důvěra a ze strany psa vědomí, že ho cvičitel fyzicky i duševně daleko převyšuje. Vytvoření tohoto poměru trvalo dlouhou dobu a muselo se stále obnovovat a upevňovat, což se snadno mohlo docílit tím, že cvičitel psa sám osobně nakrmí, s ním si hraje a psa také cvičí. Kromě cvičitele musel být pes nakloněn ještě osobě druhé, nejlépe cvičiteli jiného psa, poněvadž některé výkony polní služby vyžadovaly k jednomu psovi dvojici lidí. Ke všem ostatním osobám se pes musel bezpodmínečně chovat chladně a cize a bylo lepší, byl-li na ně zlý, než by byl k nim přítulný. Proto se nesmělo trpět, aby cizí osoba si se psem hrála, jemu rozkazovala, jej krmila, nebo dokonce uhodila, aby dlouhá a úmorná práce, kterou cvičitel psů věnoval, nebyla citovanými vlivy rázem zmařena. Ani příslušní

velitelé důstojníci, byť i milovníci psů, nesměli svůj poměr k vojenským psům utvářet jinak, než jak bylo popsáno.

Polní výcvik. Použití psa v poli mohlo být vzhledem k jeho inteligenci a stupni výcviku mnohostranné a dobře vycvičený pes mohl v mnohém ohledu nahradit člověka, ba dokonce prokázat mnohé služby, které člověk vykonat není v stavu. Psovi to umožňovala jeho hbitost, přirozená inteligence a výborný čich. Psa se proto úspěšně dalo v poli použít pro: 1) donášení hlášení a rozkazů, případně střeliva, potravin, obvazů atd., 2) pro spolupráci s vedetou, 3) pro spolupráci s hlídkou. K donášení zprávy uvedme, že používáním vojenských psů pro donášení zprávy se dalo ušetřit kurýrů a umožnit lepší spojení za kritických bojových situací. Pes se mohl vydat se zprávou ve dne i v noci, za každého počasí a terénem člověku neschůdným, poněvadž šel (běžel) rychleji, byl menším terčem a lépe zdořoval překážky, nežli člověk. Spolehlivost psa jako posla byla odvislá od toho, jak byl vycvičen vracet se na místo určení, aniž by dbal palby, nebo podléhal různým sklonům (štvání zvěře, toulavost atd.). Nejlépe vycvičený pes se mohl stát nespolehlivým při nerozváženém zacházení při vysílání a nerozumným jednáním vůbec a bylo proto velmi důležité, aby poučení daná osobám, jimž se psi přidělovali, byla přílehlavá a správná. Pes vycvičený v donášení musel se vrátit ke každému cvičiteli z každého místa, kam byl zaveden v okruhu alespoň 6 km. Pes se vracel pouze ke svému cvičiteli a nikoliv k jiné osobě. Teprve tehdy, když se pes spolehlivě vracel k cvičiteli, bylo možné u zvlášť schopných psů začít cvičit spojení oboustranné, t.j. naučit psa chodit také od cvičitele k osobě druhé. Předpokládalo se, že pes zde však nebude pracovat nikdy naprosto jistě ani se nedocílí velkých vzdáleností. Přesto bylo povinností se všemi psy vykonávat v tomto směru pokusy a všechny schopné psy intenzivně v oboustranném spojení cvičit, poněvadž teprve dosažením tohoto oboustranného a spolehlivého spojení mohl být pes ideálním pojítkem.

Při této metodě výcviku a donášení zprávy se využívalo přirozených vlastností psa: 1) touha po cvičiteli, 2) hlad, 3) nepohodlí, 4) stesk po ostatních psech. Byly to vlastnosti a pudy velmi silné, a proto se pes vždy spolehlivě, rychle a rád vracel do prostředí, kde tyto mohl ukojit. Po uplynutí 7 dnů nepřetržité služby v obranném postavení mohla být, je-li to nutné, vyměněna celá skupina. Bylo velmi důležité, aby psi, kteří jsou vysláni na přední stanici, byli přiděleni jistému veliteli skupiny nebo stanoviště, který je potom zodpovědným za péči a dohled po dobu jejich přidělení v přední stanici a za zasilání zprávy. Pes byl schopen nepřetržitě dopravovat zprávy po dobu asi 12 hodin. Každá zpráva musela být opatřena údajem času, kdy byl pes vypuštěn. Psi se směli vypouštět pouze v intervalech, nikdy současně. Pracovalo-li se se psem oboustranně, v přední stanici se mu vytvářely tak příznivé podmínky, aby se sám rád vracel. Hlavně se dbalo na to, aby v přední stanici byla jedna osoba, kterou si pes oblíbil a lnul k ní – pomocník cvičitele. Cvičitel při předání psa stál naprosto klidně a nehybně. Jakmile byl pes asi 10x vzdálen, počal ho volat a vábit k sobě. Když pomocník došel na vykázané stanoviště, aniž by během cesty psa vlídně oslovil, poručil psovi sednout, asi 2 minuty ho zdržel a nápadným způsobem psovi vložil do speciálního obojku, který pes při tomto cviku vždy nosil, depeši napsanou na čtvrtce bílého papíru. Pak poklekl na pravé straně psa, uchopil ho pravou rukou za obojek, levou mu tlačil jemně zadek k zemi. Cvičitel všechno pozoroval, a jakmile viděl, že pomocník vedle psa klidně klečí, začal psa volat a lákat k sobě. Když pes živě projevoval touhu vrátit se k cvičiteli, zavelel pomocník ostře „vpřed“, pustil pravou rukou obojek a levou ostře psa postrčil kupředu. Cvičitel živou gestikulací (pleskáním na kolena) a voláním zvyšoval tempo k němu běžícího psa. Když pes doběhnul, poručil mu sednout a vyjmul nápadně z pouzdra obojek depeši. Pak nechal psa asi 5 vteřin klidně sedět a dal mu lahůdku, od níž byl pes pomocníkem odveden. Tento cvik se opakoval v jednom dni nejvýše 3krát. Vracel-li se pes spolehlivě alespoň na 200 metrů k svému cvičiteli, počal se cvik komplikovat. Vzhledem k stáří a inteligenci psa zvětšovaly

se postupně vzdálenosti a vybíral se pestřejší a obtížnější terén, prodlužovala se doba jeho pobytu v přední stanici, cvičilo se za deště a sněhu, ve dne i v noci až se docílilo toho, že se pes vracel rád a rychle k svému cvičiteli ze vzdálenosti 3 – 8 km, i když byl v přední stanici držen plných 12 hodin, každým terénem, za každého počasí a v každý denní čas. Bylo samozřejmé, že pes, který nesl zprávu, musel být netečný k cizím lidem, zvěři a ruchu. V této netečnosti bylo nutné ho proto znovu cvičit a prohršky mu netrpět. Pes cvičený v nošení zprávy musel běhat se zprávou každý den, a to vždy při větších požadavcích.

Pokud se týká spolupráce s vedetou (strážní služba), mohla se v nepřehledném terénu, hlavně v lese, pak za mlhy a za noci, často přiblížit nepřátelská hlídka až na několik kroků k vedetě, hlavně pokud znala, kde tato stojí. Bylo to zcela přirozené, poněvadž vojín na vedetě stojící byl za popsáných okolností odkázán pouze na zrak a sluch. Vidět nemohl a chovala-li se nepřátelská hlídka opatrně, tedy ji zaslechl až na vzdálenost několika kroků. Měl-li však sebou na stráží správně vycvičeného psa, nemohl být nikdy nepřátelskou hlídkou překvapen, poněvadž pes svým výborným čichem blíženi se cizí osoby poznal již na velkou vzdálenost, mnohdy až na 500 metrů, a vojína upozornil. Toto upozornění nesmělo se však nikdy dít štěkáním, nýbrž pouze nabíráním větru, strčením do vojína, tichým zavrčením nebo povstáním a napřímením hlavy ve směru, odkud pes věřil.

Spolupráce s hlídkou byla analogická s předchozím, pouze zde vojín, a tudíž i pes, nestáli na jednom místě, nýbrž prozkoumávali neznámý terén. Použití psa spočívalo v tom, že týž pobíhal 30 – 50 kroků před hlídkou, vracel se a nenápadně upozorňoval na směr, v němž větril stopu. K tomuto výkonu se každý pes nehodil a nešlo k tomuto výkonu předepsat šablonu postupu výcviku. Jisté však bylo, že tuto službu mohl konat pouze pes na slovo poslušný, oddaný a velmi chytrý.³⁹

Výstroj byla dvojí. Cvičná (cvičební) a polní (válečná). Do cvičné výstroje patřily: obyčejný kožený obojek, ostnatý obojek, speciální kožený obojek na donášení zpráv, vodící šňůra krátká, vodící šňůra dlouhá, náhubek, stopovací postroj, kozlík pro aportování, úvazný kolík, normální úvazný řetízek, žíněný kartáč, kovový hřeben, krmicí miska, bouda. Do polní výstroje patřily: kožený obojek se schránkou na zprávu, ostnatý obojek, dvě krátké vodící šňůry, dva úvazné řetízky, úvazný kolík s kroužkem, stopovací postroj, náhubek, žíněný kartáč, hřeben, miska.

Na MNO byl připraven 1. oddělením I. všeobecně-vojenského odboru nový služební předpis, který se velmi podrobně zabýval chovem a výcvikem vojenských psů a shrnul všechny poznatky z dosavadní praxe. Služební předpis P-V-1, Chov a výcvik vojenských psů, byl schválen 24. srpna 1929,⁴⁰ tímto předpisem zároveň pozbyl platnosti výnos o výstroji pro vojenské psy, který byl vypracován 20. května 1927.⁴¹ Nový služební předpis na úvod seznamoval vojenské osoby s pojmenováním jednotlivých částí těla psa a s druhy psů způsobilých k vojenské službě. Rozebíral chov vojenských psů (ubytování, krmení, čištění a ošetřování, také ošetřování fen a štěňat). Nechyběl text o cvičitelích (cvičitelem je ten, kdo psa cvičí) a o psovodech (psovodem je ten, kdo o vycvičeného psa pečuje a udílí mu rozkazy), výtky nesměly být dávány cvičitelům a psovodům v přítomnosti psů, neboť psi jim lehce porozuměli a ztráceli tak důvěru ke káraným. Řešila se výchova psa, mezi odměny za dobře provedený výkon patřila pochvala, popleskání, pohlazení, poškrábání pod hrdlem, přátelský pohled, lahůdka, popřání volnosti; mezi tresty patřilo pokárání, tvrdý pohled, ponechání psa delší dobu v poloze sedni nebo lehni, uzavření v ohradě, uvázání k boudě, uvázání k vy-

³⁹ VÚA-VHA Praha, f. Velitelství I. divise 1919-1939, kart. 29, inv. č. 2245, ZVV v Praze, č.j. III-202.647/oper.1927, Příloha 4.

⁴⁰ Věcní věstník ministerstva národní obrany, 1929, roč. 12, č. 46, čl. 624, *Schválení sl. předp. P-V-1*.

⁴¹ Věcní věstník ministerstva národní obrany, 1927, roč. 10, č. 29, čl. 307, *Výstroj pro voj. psy - systemizace*.

soko upevněnému kruhu, aby si nemohl lehnout, použití ostnatého obojku. Pes však nesměl být zásadně uhozen. Důležitou součástí předpisu byl výcvik vojenských psů, a to základní všeobecně, vodění na šňůře, sedni, lehni, výcvik v poslušnosti, průprava pro polní výcvik ve všeobecnosti, přinášení předmětů, přivýkání vodě a plavání, přinášení předmětů z vody, skoky a přechody, přivýkání střelbě, hlídání předmětů, výcvik v netečnosti ke zvěři, stopování, odmítání potravy od cizí osoby, apelová cvičení, nechyběl popis polního výcviku, a to donášení zpráv, spolupráce s vedetou (stráží), spolupráce s hlídkou, rozvinutí telefonního kabelu. Mezi přílohami najdeme rozbor nejčastějších nemocí a příslušné výstroje.⁴²

Hlídací psi

Organizační oddělení hlavního štábu zastávalo stanovisko, že pro pomocnou strážní službu by se měli v první řadě přidělit vojenští psi horských a hraničářských praporů nezpůsobili k další výcvikové službě. Pokud by tento počet nestačil ke krytí potřeby hlídacích psů, pak by bylo možné scházející počet opatřit na místě nebo v nejbližším okolí. Psi výcvikové skupiny, kteří byli ve škole, se považovali, nehledě k tomu, že byli cvičeni k jinému účelu, za příliš cenný materiál pro hlídací službu. Tuto službu mohli vykonávat se stejným výsledkem i psi méně ušlechtilé rasy. Pouze ti psi ze školy, kteří by se nehodili k jiné službě, by bylo možné vydávat posádkám pro pomocnou hlídací službu. Na MNO bylo 16. oddělení stejného názoru a poznamenalo, že dosavadní zkušenosti ukázaly, že psi ze školy se většinou (dvě třetiny) ve strážní službě neosvědčili, kdežto zcela obyčejní psi jako hlídací úplně vyhovují.⁴³ Za hlavní příčinu k hlášeným závadám posádkových velitelství o použitelnosti hlídacích psů byla považována neznalost zacházení s nimi, ačkoliv se odebírajícím útvarům dostalo od velitele školy patřičného poučení. Za příklad byl uváděn Jindřichův Hradec, kde psy zkazili, nevyčkali, až psi přilnou k ošetřovateli, násilně je vytáhli z boudy a projevíli vůči nim nelibost. Právě okolnost, že se psi nedotkli stravy před ošetřovatelem a hledali před ním spásu útekem, jasně dokazovala neznalost v zacházení s mladými psy a dopouštění se mnohých přehmatů vůči nim. Podobně se tak dělo v dalších posádkách.⁴⁴

Vyhovujících vojenských psů pro pomocnou strážní službu vykázaly Horský prapor č. 1 (Turčiansky Svätý Martin) a Horský prapor č. 7 (Poprad) po třech, Horský prapor č. 3 (Dolný Kubín) a Horský prapor č. 4 (Liptovský Svätý Mikuláš) po dvou, Horský prapor č. 6 (Ružomberok), Horský prapor č. 8 (Kežmarok), Horský prapor č. 9 (Podolíneč), Horský prapor č. 11 (Bardejov) a Horský prapor č. 12 (Prešov) po jednom; Hraničářský prapor č. 3 (Frýštát) a Hraničářský prapor č. 4 (Vimperk) po dvou, Hraničářský prapor č. 2 (Trutnov), Hraničářský prapor č. 9 (Rimavská Sobota) a Hraničářský prapor č. 10 (Třebíšov) po jednom, celkem tedy šlo o 22 psů.⁴⁵

⁴² VÚA-VHA Praha, f. Služební předpisy čs. armády 1918-1939, kart. 185, inv. č. 536, Služební předpis P-V-1, *Chov a výcvik vojenských psů*, MNO č.j. 5117 Řed. POÚP.1929. První doplněk, *Půjčování vojenských psů do soukromého užívání na revers*, byl schválen 17. září 1932. Věcní věstník ministerstva národní obrany, 1932, roč. 15, č. 40, čl. 340, *Schválení doplňků k sl. předpisům a k směrnícím*. Tento doplněk byl zrušen 5. května 1934. Věcní věstník ministerstva národní obrany, 1934, roč. 17, č. 20, čl. 158, *Schválení doplňků k sl. předpisům a k směrnícím*.

⁴³ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 672, sp. zn. 63-5/1-2, MNO č.j. 1509 dův./16.odd.-ex.1926.

⁴⁴ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 672, sp. zn. 63-5/1, MNO č.j. 2388/16.odděl.ex.1926.

⁴⁵ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 672, sp. zn. 63-5/1-4, MNO č.j. 3201/16.odd.ex.1926.

Seznam systemizovaných vojenských hlídacích psů do 30. 4. 1926⁴⁶

Útvar-ústav	Stanoviště	Počet psů	Rok přidělení	Strava paušál 30 Kč měsíc	Strava paušál 60 Kč měsíc
Hradní stráž	Praha	1	1920	1	-
Památník odboje	Praha	1	1925	1	-
Hl. zbrojní sklad	Purkratice	2	1921, 1925	1	1
Div.zbrojnice 2	Plzeň	1	1925	1	-
Div.zbrojnice 3	Terezín	9	1925	-	9
Div.zbrojnice 4	Josefov	2	1924	2	-
Div.zbrojnice 5	Rudolfov	3	1924, 1926	3	-
Div.zbrojnice 6	Brno	4	1924, 1925	-	4
Div.zbrojnice 7	Olomouc	3	1924	1	2
Div.zbrojnice 8	Hranice	4	1926	4	-
Div.zbrojnice 9	Leopoldov	1	1925	-	1
Div.zbrojnice 10	Leopoldov	2	1922	1	1
Div.zbrojnice 11	Košice	2	1923	-	2
Div.zbrojnice 12	Ružomberok	3	1922, 1923	1	2
Hl. ženijní sklad	Olomouc	2	1922, 1925	2	-
Hl. letecké dílny	Olomouc	3	1925	3	-
Letecký pluk 1	Praha	5	1925	5	-
Letecký pluk 2	Olomouc	1	1924	1	-
Aut. zbrojovka	Praha	2	1924, 1925	2	-
Vozat. prapor 3	Brno	1	1925	1	-
Vojenský hřebčín	Hostouň	4	1925	4	-
Div.prov.sklad 1	Praha	2	1923	2	-
Div.prov.sklad 4	Josefov	1	1923	1	-
Div.prov.sklad 5	České Budějovice	1	1922	1	-
Div.prov.sklad 7	Olomouc	5	1923	5	-
Div.prov.sklad 9 odbočka	Žilina	1	1925	1	-
Pos. velitelství	Olomouc	22	1926	22	-
Pos. velitelství	Písek	1	1925	-	1
Pos. velitelství	Jaroměř	1	1925	1	-
Pos. velitelství	Mladá Boleslav	1	1925	1	-
Pos. velitelství	Kladno	1	1925	-	1
Pos. velitelství	Vysoké Mýto	1	1925	-	1
Pos. velitelství	Brandýs n/ Labem	1	1925	1	-
Souhrn		94		69	25

⁴⁶ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 672, sp. zn. 63-5/1-6, MNO č.j. 4637/16.odděl.ex.1926. ZVV byla upozorněna, že přesný počet systemizovaných hlídacích psů není a nebude prozatímně stanoven. Zjišťovalo se, zda vojenská správa ještě nestravuje nějaké jiné hlídací psy, kteří v seznamu nebyli uvedeni. Intendancím ZVV se pak odebralo právo povolovat nákup hlídacích psů pro proviantní sklady, o všem mělo rozhodovat 16. oddělení MNO. VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 672, sp. zn. 63-5/1-8, MNO č.j. 5438/16.odděl.ex.1926.

Divizní zbrojnice 8 v Hranicích odebírala hlídací psy od Hraničářského praporu č. 3 a od Hraničářského praporu č. 7.⁴⁷ MNO systemizovalo vojenské hlídací psy pro posádkové velitelství Olomouc takto: po jednom pro prachárny č. 1, 5, 8 a pro pevnůstky II, VIII, XI, XIII, XVII, XX a XXII a pět pro pevnůstku IV, ale také hlídací psy civilních hlídačů: jednoho pro prachárnu č. 9 a po dvou pro prachárny č. 2, č. 3 a č. 6. Vojenští psi se měli opatřit vhodným nákupem nejlépe z okolních samot (do 50 Kč za psa) a civilní hlídači měli být upozorněni, že jakmile jsou jejich psi stravováni z vojenského paušálu, budou majetkem vojenské správy.⁴⁸

Tlak na přidělení dalších hlídacích psů narůstal. Vojenská správa disponovala mnoha vojenskými objekty, které bylo nutné strážit či hlídat před nepovolanými osobami, ale zejména u skladů a skladišť před nenechavými hlodavci. Hygienická situace všeobecně nebyla příznivá, deratizační (hubicí) prostředky měly omezenou, především časovou účinnost. Přidělování hlídacích psů však mělo být povolováno pouze výjimečně. Seznam vojenských hlídacích psů se sice rozšířil, ale stále to nestačilo.

Seznam systemizovaných vojenských hlídacích psů k 10. 2. 1928⁴⁹

Útvar-velitelství	Stanoviště	Počet psů	Rok přidělení	Strava 30 Kč měsíc	Strava 60 Kč měsíc
Hradní stráž	Praha	1	1927	1	-
Památník odboje	Praha	1	1925	1	-
Posád. velitelství Velká Praha	Kobylisy školní střelnice	2	1927	2	-
Posád. velitelství	Kladno	1	1925	-	1
Posád. velitelství	Brandýs n./L.	1	1925	1	-
Posád. velitelství	Mladá Boleslav	1	1925	1	-
Posád. velitelství školní střelnice	Liberec	1	1927	1	-
Posád. velitelství	Vysoké Mýto	1	1925	-	1
Posád. velitelství muniční skladiště	Plzeň	1	1926	-	1
Posád. velitelství	Písek	1	1925	-	1
Posád. velitelství	Jaroměř	1	1925	1	-
Posád. velitelství	Olomouc	21	1926	8	13
Posád. velitelství muniční skladiště	Banská Bystrica	1	1926	-	1
Posád. velitelství voj. plovárna	Banská Bystrica	1	1927 zrušen 1931	1	-
Posád. velitelství letka 7	Košice	2	1926	2	-
Posád. velitelství Střelnice	Košice	1	1926	-	1
Posád. velitelství	Michalovce	2	1926	2	-

⁴⁷ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 672, sp. zn. 63-5/1-5, MNO č.j. 3912/16.odděl.ex.1926.

⁴⁸ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 672, sp. zn. 63-5/1-3, MNO č.j. 2736/16.odd.ex.1926.

⁴⁹ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 73-22/2-2, č.j. 19016 I./1.odd. (pěših vojska).1928.

Posád. velitelství Střelnice	Užhorod	1	1926	1	-
Hl. zbrojní sklad	Purkratice	2	1925	1	1
Div. zbrojnice 2	Plzeň	1	1925	1	-
Div. zbrojnice 3	Terezín	6	1927	-	6
Div. zbrojnice 4	Josefov	2	1924	2	-
Div. zbrojnice 5	Rudolfov	3	1926	3	-
Div. zbrojnice 6	Brno	4	1925	-	4
Div. zbrojnice 8	Hranice	4	1926	-	4
Div. zbrojnice 9	Leopoldov	1	1925	-	1
Div. zbrojnice 10	Leopoldov	2	1927	1	1
Div. zbrojnice 11	Košice	1	1927	-	1
Div. zbrojnice 12	Ružomberok	3	1923	1	2
Div.prov.sklad 1	Praha	2	1926	2	-
Div.prov.sklad 4	Josefov	3	1927	2	1
Div.prov.sklad 5	Č. Budějovice	1	1926	1	-
Div.prov.sklad 6	Brno	1	1926	1	-
Div.prov.sklad 7	Olomouc	5	1926	5	-
Div.prov.sklad 9	Bratislava	2	1926	2	-
Div.prov.sklad 9 odbočka	Žilina	1	1925	1	-
Div.prov.sklad 9 Odbočka	Trenčín	1	1927	1	-
Div.prov.sklad 10 Odbočka	Nitra	1	1926	1	-
Div.prov.sklad 11	Košice	2	1926	2	-
Div.prov.sklad 12	Michalovce	2 (krysaři)	1926	2	-
Voj.železn.sklad	Pardubice	1	1926	1	-
Hl. ženijní sklad	Olomouc	2	1925	2	-
Aut. zbrojovka	Praha	2	1925	2	-
Aut. zbrojovka benzinový sklad 3	Trenčín	1	1926	-	1
Automob. rota 3	Terezín	2	1927	2	-
Hl. letecké dílny	Olomouc	3	1925	3	-
Letecký pluk 1	Praha	4	1925	4	-
Zdrav. sklad 1	Josefov	1	1927	1	-
Zdrav. sklad 2	Hodonín	2	1926	2	-
Div.nemocnice 11	Košice	2 (krysaři)	1925	2	-
Div.nemocnice 12	Užhorod	1	1926	1	-
Voj.láz.léč.ústav	Trenč. Teplice	1	1926	1	1/10-30/4
Vojenský hřebčín	Hostouň	4	1925	4	-
Vozat. prapor 3	Brno	1	1925	1	-
Střelecké cvičiště	Plav.Podhradie ⁵⁰	2	1926	2	-
Voj.spr.budov 31 školní střelnice	Milovice	1	1926	1	-
Souhrn		121		80	41

⁵⁰ Pro muniční skladiště střeleckého cvičiště Plavecké Podhradie byla povolena systemizace dvou hlídacích psů od Horského praporu č. 3. VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 672, sp. zn. 63-2/7-8, č.j. 3867 pres.voj.1926.

Tato systemizace hlídacích psů podléhala revizi, kterou MNO provedlo 25. srpna a 17. září 1928.⁵¹ V oblasti ZVV v Praze byl snížen počet psů u Leteckého pluku č. 1 ze 4 na 3, neboť jeden pes byl usmrcen, u posádkového velitelství v Písku z 3 na 2, a to jeden pro zbrojní skladiště (Šantlův Dvůr, dnes zaniklý) a jeden pro detašované správní oddělení zemské zbrojnice I v Purkraticích. Byl zvýšen o jednoho psa počet psů u posádkového velitelství Plzeň pro zbrojní učiliště a povolena výměna dvou psů u posádkového velitelství Rudolfov pro Divizní zbrojnici č. 5 a jednoho psa u posádkového velitelství Jaroměř. Dále byl povolen nákup jednoho psa pro posádkové velitelství Kladno pro školní střelnici v Krči (Krnčí) v lese mezi Kladnem a Vinařicemi za jednoho zaběhlého psa. Systemizovalo se po jednom psovi u posádkového velitelství Hradec Králové pro detašované správní oddělení Divizní zbrojnice č. 4, u posádkového velitelství Stříbro pro školní střelnici Milíkov, u posádkového velitelství Cheb pro střelnici a muniční sklad Kulmský les, u posádkového velitelství Chomutov pro střelnici Rauschengrund, u posádkového velitelství Kostelec nad Labem pro dělostřelecké garáže Dělostřeleckého pluku č. 51.

V oblasti ZVV v Brně se systemizovali nově dva psy u posádkového velitelství Prostějov pro letiště, jeden u posádkového velitelství Břeclav pro školní střelnici, ale zrušila se systemizace tří psů u hlavních leteckých dílen v Olomouci, kteří byli dáni k dispozici posádkovému velitelství Olomouc pro vojenský sklad Bystrovany, ale zároveň mu bylo povoleno vyměnit místo 10 neschopných psů jenom 7 psů za částku po 50 Kč.

V oblasti ZVV v Bratislavě se snížil počet dvou systemizovaných hlídacích psů u velitelství střeleckého cvičiště v Plaveckém Podhradí na jednoho psa. V oblasti ZVV Košice se snížil počet dvou hlídacích psů u Letky č. 7 v Košicích na jednoho psa a letka předala tohoto psa i s příslušenstvím posádkovému velitelství Rimavská Sobota, u posádkového velitelství Poprad se systemizoval jeden hlídací pes pro Vojenské sruby na Smokovci. Jezdecký pluk č. 10 Berehovo zase získal dva psy-krysaře.⁵² Psy nově systemizované a povolené k výměně neschopných si opatrovala jednotlivá posádková velitelství volným nákupem, na nákup každého hlídacího psa byla povolena částka 50 Kč, na nákup psů-krysařů částka nejvýše 100 Kč na každého. Vyměnění neschopní psi se darovali.

Úprava organizace vojenských psů

MNO přistoupilo 31. května 1926 k velké reorganizaci systému vojenských psů v čs. armádě. Zrušila se systemizace spojovacích a sanitních psů u horských a hraničářských praporů a snižoval se počet vojenských psů ve škole v Kostelci nad Orlicí. Psi, kteří se nehodili pro spojovací službu, se měli odprodat veřejnou soutěží, zatímco psi, kteří se ve spojovací službě osvědčili a jejichž další výcvik byl v zájmu spojovací služby, se měli odeslat do školy k dalšímu výcviku. Přebytné psy školy měl velitel školy rovněž prodat veřejnou soutěží (pokud by nebyl zájem, darovat). Příslušenství psů (boudy, náhubky, řetízky, misky, kartáče atd.) se dezinfikovaly, konzervovaly a ukládaly v augmentačních skladech útvarů a měly být případně přidělovány nově systemizovaným hlídacím psům. Kompletní sedla s postranními torbami vojenských psů a postroje pro sanitní psy přebírala škola.⁵³

⁵¹ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 73-22/2-3, č.j. 26.412/1/1.odděl.1928, sp. zn. 73-22/2-4, č.j. 47.460/1928.

⁵² Pluk požádal o přidělení koček či psů k hubení krys, neboť na Podkarpatské Rusi nebyla nikde ve městě kanalizace a hubení krys se nikde neprovádělo, přičemž hubicí prostředky měly jen dočasný charakter.

⁵³ Věcní věstník ministerstva národní obrany, 1926, roč. 9, č. 28, *Oznámení - prodej voj. psů*. Velitel školy prodá 71 přebytných psů. Psi jsou dobře vyvinutí, otužilí, zdraví, tříměsíční až pětiletí, podle druhu: 53 airedale-terrierů, 14 dobermanů, 4 němečtí ovčáci, většinou čistokrevní. Vojenští gážísté, kteří měli zájem, je měli dostat za výhodných podmínek.

Početní stav školy se snižoval na 50 psů, z tohoto počtu se měla cvičit pro každé ZVV jedna „skupina spojovacích psů“ po 10 psech. Pro každou tuto skupinu byli určeni dva „vojíní cvičitelé“ (jeden z nich jako „vedoucí skupiny“). Ke každé skupině se dále přidělovalo 8 vojnů jako „vojíní psovodi“. Vycvičené skupiny pak měly být přidělovány ke spojovacím, pohraničním a závěrečným cvičením, ale to až v roce 1927. Ve škole mohl zůstat ještě jeden chovný pes a také 3 chovné feny. K doplňování předepsaného počtu psů se povolovalo udržovat 10 štěňat nad systemizovaný počet. Šest vycvičených psů školy bylo pro spojovací službu trvale přiděleno instrukčnímu praporu v Milovicích (technická rota). Škola se skládala z velitelství (velitel – vyšší důstojník zbraní do hodnosti majora ustanovený MNO, hospodářský pomocník – desátník) a z cvičného oddělení (zástupce velitele a výkonný rotmistr pěšího vojska, dělesloužící poddůstojník, 10 vojnů – cvičitelů, kuchař rezník). Škola byla podřízena veliteli divize, v oblasti, kde byla umístěna. V otázkách organizace, přidělování psů a vedení evidence zůstala přímo podřízena MNO, hospodářsko-správně byla přičleněna k Dělostřeleckému oddílu č. 254 v Kostelci nad Orlicí.⁵⁴

K využití skupin spojovacích psů došlo v roce 1927, používaly se pro praktické spojení nebo pro všeobecnou spojovací službu podle služebního předpisu G-VIII-1 (*Spojení a spojovací služba*).⁵⁵ Psovodi ZVV se nejprve podrobovali od začátku května praktickému výcviku ve škole, který skončil koncem června, následně se psovodi hlásili u svých kmenových těles. Vedoucí skupin (cvičitelé) a psovodi zůstali u jednotlivých útvarů až do ukončení závěrečných cvičení, pak se vojíní a psi, náležející škole, vraceli do Kostelce nad Orlicí, vycvičení psovodi zůstali u kmenových těles. Aby bylo možné posoudit schopnosti každého psa, každý psovod vedl deník k záznamům o jeho použití a způsobilosti, ZVV pak zpracovávala relace o použití vojenských psů jako spojovacího prostředku, k čemuž sloužil její vzor s předepsanými kolonkami. Konkrétní relace obsahovaly jméno a číslo psa, jak donášel zprávy na maximální vzdálenost za jasna a sucha, za deště a mlhy, v noci, zda tak činil v obou směrech, za jak dlouho běžel 1 km, jak se choval při střelbě a jak se osvědčil v strážní službě a službě pátrací (výzvědné), jeho průměrný zdravotní stav, který druh psa se nejlépe osvědčil, jak pracovali psovodi, následoval všeobecný posudek o způsobilosti psa pro spojovací a pro polní strážní službu. Z poznatků ze závěrečných cvičení vyplynulo, že psi byli využiti v roce 1927 poprvé, osvědčili se dobře, ale nebylo jich použito v širším měřítku, jako bývá při cvičeních v Milovicích, nebyla totiž jistota, zda pro krátkost času pronikly do všech obcí v manévrovém prostoru bezpečnostní opatření ohledně vojenských psů. Hrozilo, že by mohl být pobíhající pes obyvateli chycen, nebo dokonce utracen.⁵⁶

Objevily se však vývoody o dosažených neuspokojivých výsledcích ve výcviku v používání spojovacích psů prakticky v poli při cvičeních, čemuž ale neodpovídaly výsledky docílené při cvičeních v roce 1928. U 42 spojovacích psů přidělených ze školy k 19 pěším útvarům byl zjištěn tento výsledek: průměrný zdravotní stav byl u 13 psů velmi dobrý, u 29 psů dobrý, ve spojovací službě se 21 psů osvědčilo velmi dobře, 18 psů dobře, neosvědčili se pouze 3 psi. Všichni psi donášeli zprávy v jednom směru na značné vzdálenosti, mimo to 16 psů, tj. 38 %, donášelo zprávy v obou směrech, přidělení psovodi pracovali celkem

⁵⁴ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 672, sp. zn. 63-5/1-7, MNO č.j. 3533/16.odd.ex.1926.

⁵⁵ VÚA-VHA Praha, f. Velitelství 1. divise 1919-1939, kart. 29, inv. č. 2245, ZVV v Praze č.j. III-202.647/oper.1927. ZVV v Praze byl např. přidělen jeden vedoucí skupiny (cvičitel) ze školy se psem a dalších 6 psovodů se psy (po dvou od Pěšího pluku č. 42, Pěšího pluku č. 47 a Hraničářského praporu č. 1).

⁵⁶ VÚA-VHA Praha, f. Velitelství 1. divise 1919-1939, kart. 29, inv. č. 2351, č.j. 2351/oper.1927. Poznátky ze závěrečných cvičení v roce 1927, A. Poznátky operační, VII. Spojení a spojovací služba, b) Spojovací služba, Jednotlivá pojítka, f) Psi.

velmi dobře, o psy se pečlivě starali, až na 3 psovody, z nichž jeden byl liknavý, druhý málo inteligentní a třetí na psa hrubý. Celkový posudek můžeme shrnout do jedné věty: psi se osvědčili celkem velmi dobře.⁵⁷ O to více byly směřodlatné výsledky dosažené při cvičeních v roce 1930. Pěším plukům bylo přiděleno u ZVV v Praze 9 psů, u ZVV v Brně 7 psů, u ZVV v Bratislavě 8 psů a instrukční prapor měl trvale přiděleno 6 psů. Většinou šlo airedale-terriéry, dva dobrmanky a jednoho německého ovčáka. Psovodi většinou pracovali velmi dobře, spolehlivě, svědomitě. Z posudku ZVV v Praze vyplynulo, že docílené výsledky byly dobré, zvláště v donášení zpráv v jednom směru. Psi se také osvědčili jako dobré pojitko zejména v obraně. V útočném boji při změně terénu a stanoviště velitele se jejich výkonnost zmenšovala. Při přemístění velitelství dopředu či dozadu přicházela zpráva pozdě. Pro rozvinování telefonního drátu se většina psů také osvědčila a bude jich v budoucnu možné použít na kratší vzdálenosti zejména na ostřelovaných stráních, potřebují však speciální buben, aby se drát nezamotal, a lehčí typ nosné konstrukce. ZVV v Brně a v Bratislavě se shodla, že vojenský pes představuje rychlé a podle povahy dost spolehlivé vodítko. V případě psů, u kterých byly zjištěny závady při praktickém použití při větších cvičeních, se doporučoval další výcvik a nepůjdou-li závady odstranit, jejich vyřazení. Obě ZVV se vzácně shodla, aby pes jako pojitko byl pro polní službu zachován. ZVV v Košicích označilo výsledky za dobré, v některých případech za velmi dobré. Psů bylo využito především k donášení zpráv v jednom směru, málo k donášení zpráv oběma směry. Poměr vzdálenosti při donášení zpráv v různých denních dobách a za různého počasí byl markantně rozdílný. Rovněž v strážní službě a v pátrací službě bylo psů málo využito. Z došlých hlášení bylo vidět, že u některých pěších útvarů se pes plně nebo vůbec jako spojovací prostředek nepoužil. Ukázalo se, že se psy nebylo v některých ohledech cvičeno, výkony psů by tak mohly být daleko lepší, ale od psa lze požadovat pouze takový výkon, který se naučil. ZVV v Košicích doporučovalo věnovat tomuto spojovacímu prostředku větší pozornost, neboť pes zvláště v ostřelovaném pásmu představuje malý a rychlý pohyblivý cíl, který je poměrně těžko zranitelný, a může v mnoha případech prokázat velmi dobré služby. Podotýkáme, že hlášení některých útvarů skýtají i odlišný obrázek. Především některé z nich psy k požadovaným výkonům nepoužily, nebo je k nim necvičily, nepracovalo se s telefonními dráty. Někteří psi při střelbě vykazovali bojácnost, vyhýbali se, byli velmi neklidní, štěkali, zalézali do křoví, nebo zůstali ležet a třáslí se, většina se však chovala klidně, netečně. Našli se tací, kteří s hlášením nešli, byli plaší, zabloudili. Ve strážní službě se stalo, že při přiblížení cizí osoby nastal neklid, pes se tlačil k psovodovi, nebo také na cizí osobu vůbec nereagoval.⁵⁸

Návrhy na novou úpravu organizace vojenských psů

Telegrafní 2. oddělení IV. odboru (technického) MNO přišlo v roce 1929 s návrhem na reorganizaci výchovy a výcviku spojovacích psů omezením činnosti školy v Kostelci nad Orlicí jen na plemennou stanici a přidělováním štěňat k výcviku aktivním gážistům, dále vojínům a poddůstojníkům v záloze, příp. získáváním vycvičených psů od soukromých chovatelů, přičemž vycházelo z domněle neuspokojivých praktických výsledků ve výcviku v poli při cvičeních. Telegrafní oddělení bylo upozorněno, že nově navržený způsob výcviku spojovacích psů mimo školu je nákladnější než dosavadní ve škole a nezaručuje žád-

⁵⁷ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp.zn. 96-3/5-2, č.j. 27763/1929.

⁵⁸ VÚA-VHA Praha, f. Zemské vojenské velitelství v Brně 1919-1939, kart. 148, sp. zn. 96-5/3-3, MNO č.j. 42992-1/1.odděl.1930.

ného stupně výcviku, neboť jeho kontrola by se omezila na přehlídky jednou ročně, takže pes v této době neodborným výcvikem může být nenapravitelně pokazen. Podle nového návrhu by se u vojenských a civilních osob muselo umístit 46 psů, finanční náklad ročně by byl o 6080 Kč vyšší, aniž by byl zaručen řádný odborný výcvik psa. U svobodného vojenského gážisty jak prezenční služby, tak v záloze by se již samo pravidelné a vyhovující stravování psa ukázalo jako dost problematické, odvelení gážisty do kursu, jeho dovolená nebo přemístění, u ženatého gážisty pak stálý styk psa s členy rodiny než s cvičitelem, to by byly překážky znemožňující řádný výcvik. Nejlépe vycvičený pes se častým stykem s jinými osobami než s cvičitelem po čase zkazí, získat psy od soukromých chovatelů tím, že je budou podrobovat přehlídkám a závodům a brát je s sebou na cvičení ve zbrani, by bylo těžko proveditelné. Ani chovatel ze záliby a tím méně výdělečný chovatel by nevystavil svého psa nebezpečí ztráty ve válce. V akci provedené již v roce 1926, kdy se jednalo o systemizování osobních vojenských psů u horských a hraničářských praporů, se ukázalo, že systemizace nezaručovala řádný výcvik a nebyla tedy pro armádu prospěšnou, takže řešení této otázky je tedy vhodné až po dalších zkušenostech, které budou získány při dalším trvání nynější organizace výcviku psů.⁵⁹

Na hlavním štábu považovalo 1. organizační oddělení v dohodě s 3. operačním oddělením po stránce meritů věci i po rozpočtové stránce prozatím za nejvýhodnější návrh na systemizování 4 spojovacích psů pro každou spojovací čet pěších útvarů, včetně útvarů záložních, tj. 472 psů jako minimální potřebu pro mobilizaci. Zároveň ovšem souhlasilo s institucí vojenských psů v soukromém užívání a s navázáním styku se spolky, které se zabývají chovem a výcvikem psů, včetně podpory zájmu o vojenské psy. Hlavní štáb si věc představoval tak, že vojenská správa by chovala a cvičila ve škole vojenské psy a usazovala je nejprve u spojovacích čet pěších útvarů a pak je propůjčovala soukromým zájemcům, podobně jako koně. Vojenská správa by hradila pouze psí známku, držitel psa by získal nárok na bezplatné léčení psa u vojenského veterináře, jinak by musel psa živit a udržovat ho ve výcviku podle cvičebního řádu pro výchovu a výcvik vojenských psů. Příslušný pěší útvar, v jehož oblasti by byl soukromému držiteli pes vydán, by měl na psa dohled, jednou ročně by pak soukromý držitel předvedl psa k prohlídce, zejména k přezkoušení výcviku. Při vydávání psů do soukromého užívání by dostali přednost vojáci v záloze, kteří by za mobilizace nastoupili i se psy. Psi u soukromých držitelů nevojáků by pak tvořili zálohu a za mobilizace by se přemístili do školy k opakovacímu výcviku a k zvyknutí si na psů vojáky. Vše by však záviselo na nákladech spojených s reorganizací výchovy a výcviku vojenských psů.⁶⁰

Telegrafní oddělení MNO svolalo na 17. října 1929 poradu k vypracování společného návrhu na reorganizaci vojenských psů, na jejímž základě připravilo 1. oddělení všeobecně-vojenského odboru MNO příslušný návrh. Konstatovalo, že počet vojenských psů ve škole nestačí pro mírovou potřebu pěšího vojska a je zcela nepatrný pro potřebu za mobilizace. Za předpokladu systemizování u útvarů A 4 psů pro velitelství pěšího a pěšího horského pluku, 6 psů pro pěší prapor, resp. 8 psů pro pěší horský a hraničářský prapor a u útvarů B 4 psů pro pěší pluk, 6 psů pro pěší prapor a po dvou psech pro pěší horskou rotu a hraničářskou rotu dostáváme tento výsledek:

⁵⁹ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/5-2, č.j. 27.763/1929, č.j. 10.494-hl.št./1.odděl.1929, č.j. 16.756-IV/2.odděl.1929.

⁶⁰ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/5-4, č.j. 374 mob.I/1.odděl.1929, č.j. 10.718-hl.št./1.odděl.1929, č.j. 18.320-IV/2.odděl.1929.

Velitelství	Útvary A		Útvary B		Celkem	
	Počet	Počet psů	Počet	Počet psů	Počet velitelství	Počet psů
Pěší pluk	48	192	30	120	78	312
Pěší prapor	144	864	90	540	234	1404
Pěší horský pluk	4	16			4	16
Pěší horský prapor	12	96			12	96
Pěší horská rota			13	26	13	26
Hraničářský prapor	10	80			10	80
Hraničářská rota			10	20	10	20
Celkem	218	1248	143	706	361	1954

Tohoto počtu vycvičených psů nešlo dosáhnout v žádném případě v krátké době. Kdyby měl být tento počet psů udržován vojenskou správou již v míru, vznikly by značné výdaje. Potřeba psů v míru se jako naléhavá jevila jen při větších, hlavně závěrečných cvičeních, kdy jich bylo možné plně využít jak ke spojení, tak i ke spolupráci s hlídkou, postačovalo by zajistit pro pěší vojsko přiměřený počet psů na dobu maximálně 2 měsíců. Z těchto důvodů se objevil tento plán:

1) škola má ve stavu 3 chovné feny. Poněvadž z vycvičených psů lze vybrat asi 15 – 20 fen, které mohou být připuštěny, může být získáno každým rokem 50 štěňat, aniž by bylo třeba zvýšit počet chovných fen, nebo počet ošetřovatelů (cvičitelů), ani by tím netrpěl výcvik. Bylo by dovoleno veliteli školy brát do stavu štěňata již ve stáří 3 týdnů (dosud 6 týdnů),

2) štěňata ve stáří 6 – 8 týdnů by byla dávána na revers těm osobám, které by se zavázaly splnit tyto podmínky:

a) pečovat o psa a cvičit ho podle vojenského cvičebního řádu, b) dát psa kdykoliv k dispozici vojenské správě,

c) nastoupit vojenské cvičení se psem, půjde-li o osoby vojenským cvičením povinné a obdrží-li k tomu rozkaz,

d) byla-li jim dána fenka, pak odevzdat vojenské správě z každého vrhu jedno štěně ve stáří 8 týdnů a to fenku, držitel bude dbát toho, že fenka bude oplodněna jen psem stejné rasy, osvědčení výkonnosti zapsaným do kmenové knihy, aby nenastala degenerace potomků,

e) držitel musí psa předvést k prohlídkám, kdykoliv bude o to žádán,

f) pes bude mu odebrán, když ho nebude cvičit podle vojenského cvičebního řádu, nebo s ním špatně zacházet, nebo přijde-li o psa svou vinou, musí dát vojenské správě přiměřenou náhradu,

g) po sedmi letech stáří psa (kdy ztrácí čilost) případně pes držiteli.

Předpokládalo se, že tímto způsobem by mohlo být získáno bez značných výloh velké množství vycvičených psů, za jedenáct let od 1930 do 1940 až 792 štěňat, 2086 vycvičených psů, po úbytku vzhledem ke stáří celkem 1986 dospělých psů. Štěňata by byla dávána na revers především cvičitelům a psovodům při odchodu do zálohy, dále aktivním gážistům pěšího vojska, příslušníkům pěšího vojska v záloze a nebylo-li by těchto kategorií, ostatním zájemcům,

3) agendu spojenou s evidencí reverzních psů přenést na některý kynologický spolek, v úvahu by především přicházel „Klub pro hrubosrsté teriéry“, který jediný ze všech již delší dobu propaguje používání psů pro vojenské účely, svůj cvičební řád přizpůsobil vojenskému předpisu a nabídl spolupráci MNO. Spolek vojenské správě vyhovuje, neboť sdružuje chovatele hrubosrstých teriérů, když pro vojenskou službu se hodí nejlépe airedale-terrier pro rasový standard, učenlivost, poddajnost a odolnost proti nemocem a povětrnosti, je

nejzpůsobilejší k polní službě, dobře se hodí do našich klimatických podmínek. Pro mírovou potřebu stačilo by povolát každým rokem 100-150 reverzních psů a zřídít ve škole 3 – 4 kursy psovodů místo jednoho. Kurs by trval 2 měsíce a měl by 40 frekventantů, mírová potřeba pěšího vojska by byla kryta, každý pěší pluk by měl přiděleny na dobu 2 měsíců 4 psy, horský a hraničářský prapor 2 – 4 psy.⁶¹

Likvidace školy pro výcvik vojenských psů

Škola měla své příznivce, ale také četné nepřející složky vojenské správy. Její činnost provázala řada problémů, od ztrát na zvířatech, nedostatku vhodných cvičitelů až k nedůstojnému zázemí. Dřevěný obytný barák mužstva měl sice ucházející spodek stavby, ale byla poškozena lepenková střecha, krovy a stropy prohnílé, do všech místností zatékalo, opadávala omítka, nejvíce byl poškozen strop nad stáji. Do roku 1929 se do staveb školy investovalo 150.000 Kč. Předpokládalo se, že obytný barák snad vydrží 3-4 roky, opraví-li se střecha, může vydržet i 10 let, ostatní zařízení celkem vyhovovalo (voliéry pro psy). Můžeme však konstatovat, že budova, v níž se nacházely kancelář, místnost pro mužstvo, kuchyně, koupelna pro psy i pro mužstvo, byla v neudržitelném stavebním stavu. A málokdo chtěl potřebné finance investovat. Také první velitel školy a její velký zastánce pplk. Vladimír František Jirsa (nadpočetný v Pěším pluku č. 21) byl 1. června 1923 formálně přemístěn k Hraničářskému praporu č. 3, ale dnem 26. ledna 1927 přešel do výslužby a byl dán k dispozici ZVV v Praze.⁶²

Popud k likvidaci školy vzešel od telegrafního oddělení MNO, neboť výkony cvičených psů při praktickém použití v poli nedosahovaly podle jeho názoru potřebných parametrů. Tento návrh byl nejdříve hlavním štábem zamítnut vzhledem k tehdejší nepostačujícím zkušenostem o vhodnosti výcviku psů ve škole, rovněž 1. oddělení všeobecně-vojenského odboru MNO i mírová skupina 1. oddělení hlavního štábu se přimlouvaly za zachování školy přinejmenším jako střediska výcviku psovodů.⁶³ Telegrafní oddělení však svůj názor prosadilo. Hlavní štáb učinil 30. května 1930 zásadní rozhodnutí.⁶⁴ Posoudil, že likvidace školy je nutná vzhledem k nevyhovujícím výsledkům po stránce pohotovosti dostatečného počtu psů vycvičených pro spojovací službu, tak i po stránce neúměrnosti udržovacích nákladů, když objekty a zařízení školy jsou v chatrném stavu, vyžadovaly by nákladnou adaptaci, nebo úplně novou výstavbu, na což nejsou v rozpočtu vojenské správy vyhrazeny finanční prostředky. Zájem o chov a výcvik vojenských psů by se zpočátku rozšířil na aktivní důstojníky a rotmistry, kteří se sami k tomu ze záliby přihlásí, přičemž dosavadní počet vojenských psů by byl mezi ně rozdělen za podmínek dostatečně zabezpečujících vojenské správě používání psů jak v míru, tak ve válce, později by mohla být tato akce rozšířena na důstojníky, rotmistry a případně i mužstvo v záloze. Kladl se důraz i na spolupráci s kynologickými spolky za účelem dohody o dalším postupu v této akci, rozšířené i na členy těchto spolků. Pokud by selhal zájem o chov a výcvik vojenských psů mezi navrženými osobami, musely by se úkoly školy přenést ihned na hraničářské prapory jako

⁶¹ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/5-3, č.j. 46.812/1929.

⁶² Osobní věstník ministerstva národní obrany, 1923, roč. 6, č. 52, s. 405, dále 1927, roč. 10, č. 13, s. 88.

⁶³ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-7/10-2, č.j. 188/1930.

⁶⁴ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-7/10-3, č.j. 810 Mob.-hl.št./1.odděl.1930.

prozatímní opatření. Ústřední evidence, jakož i organizace chovu a výcviku psů, tak i celé přípravné akce, by z vojenských důvodů náležela 1. oddělení všeobecně-vojenského odboru MNO. Pod rozhodnutí hlavního štábu se podepsal jeho náčelník gen. Jan Syrový.

O likvidaci školy jednalo 1. oddělení všeobecně-vojenského odboru MNO s 1. oddělením hlavního štábu (přednosta plk. gšt. Bedřich Neumann), které souhlasilo, aby škola byla pro přechodnou dobu přeměněna na chovnou stanici. V tomto smyslu podalo 1. oddělení MNO tento návrh: 1) přeměnit školu na přechodnou dobu na chovnou stanici, sloužící k intenzivnímu chovu štěňat, která by byla dávana na revers gážistům a později podle rozsahu akce i jiným zájemcům. Velitelem stanice by byl dosavadní velitel školy škpt. pěch. František Kunce, který je odborníkem,⁶⁵ a to do doby, než bude stanice v chodu, po jeho odchodu by byl velitelem chovné stanice prap. Bohuslav Borek. Druhý rotmistr sloužící na škole by byl přemístěn k některému pěšímu útvaru, 2) pokud jde o psy, byly by provedeny tyto změny - 20 vycvičených psů dáno po skončení závěrečných cvičení vojenským gážistům na revers, 11 fen způsobilých k chovu ponecháno ve škole a prováděn s nimi intenzivní chov. Návrh předpokládal, že během roku 1931 bude možné dát 80-110 štěňat na revers vojenským gážistům nebo jiným zájemníkům (záložníkům) a počet chovných fen může být podle potřeby zvýšen výběrem schopných štěňat. Připravovala se jednání s kynologickými spolky, a to především s Klubem pro hrubosrsté teriéry, o spolupráci. Návrh připouštěl, že objekty školy bude možné udržet v dosavadním stavu ještě po dobu 2-3 let, aniž by bylo třeba zvýšit částku na jejich udržování.⁶⁶ Hlavní štáb při projednávání tohoto návrhu tak přistoupil na instituci vojenských psů v soukromém užívání i na zachování výcvikového střediska (školy) za účelem pokusnictví a vedení evidence reversních psů. Nově chystaný způsob výchovy vojenských psů měl podle jeho názoru přinést lepší výsledky než dosavadní, instituce vojenských psů neměla být zrušena, nýbrž reorganizována na základě výcviku psů u soukromých chovatelů, především z řad vojenských gážistů z povolání, za kontroly vojenské správy.

Celá věc se protahovala, příprava směrnice o půjčování vojenských psů do soukromého užívání na revers vyžadovala svůj čas, aby splňovala požadavky vojenské správy a zavazovala soukromé chovatele k chovu a výcviku vojenských psů podle vojenského cvičebního řádu. Nakonec se mohlo ukázat, že nejde o dobrý nápad a armáda tím utrpí. Mezitím 1. oddělení všeobecně-vojenského odboru MNO navrhlo 9. června 1931 reorganizaci vojenských psů takto: ve škole se nacházelo toho času 43 psů, 12 fen mělo být ponecháno pro nově navrženou chovnou stanici s jedním chovným psem, který by byl každým rokem vyměněn. Bralo se do úvahy, že by to bylo levnější, než posílat 12 fen každoročně k cizím psům. U instrukčního praporu zůstane systemizováno 6 psů, ale nyní jsou jen 4, protože jeden uhynul a z jednoho se stal hlídací pes. Zájemcům na revers, kteří se již přihlásili, mělo být přenecháno 21 psů, především spojovacím důstojníkům gážistům, pak řadovým důstojníkům a posléze gážistům, kteří řadovou službu nekonají. Zbytek (uváděno však jen 7 psů) by byl ponechán ve škole k případnému doplnění hlídacích psů s předpokladem, že v krátké době se přidělí za uhynulé psy, i když jsou vycvičeni k spojovací službě. Pro jejich pokročilé stáří se ukázali jako nevhodní k vydání do soukromých rukou na revers. Velitelem by se stal prap. Bohuslav Borek, k ruce by měl poddůstojníka jako svého zástupce, který by plnil i funkci krmiče pro případ nějaké epidemické nákazy, dále 4 krmiči (každý pro 3 feny a pro štěňata od nich), kuchař, kočí (vozka), 2 koně. Ve škole by zůstala po rozdě-

⁶⁵ Kunce vydal v roce 1930 knihu „*Pes, jeho přirozenosti a jejich aplikace pro praktický chov a výcvik*“. Věcní věstník ministerstva národní obrany, 1931, roč. 14, č. 7, *Oznámení - Škpt. Kunce František, vydání knihy o psu*.

⁶⁶ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-7/10-3, č.j. 231/1930.

lení spojovacích psů jejich výstroj, tj. vodící šňůra, náhubek, obojek, schránka na zprávy. Nechybělo však upozornění, že přidělováním hlídacích psů se zlehčuje strážní služba, strážný má s sebou psa, spoléhá se na něho a nekoná tak svědomitě vlastní službu.⁶⁷ Na tomto základě bylo nařízeno veliteli školy škpt. Františku Kunce, aby nastoupil službu u Hraničářského praporu č. 2, kam byl 15. září 1931 přemístěn, funkci přebíral prap. Bohuslav Borek (Hraničářský prapor č. 3).⁶⁸

Návrh na reorganizaci školy procházel složitým připomínkovým řízením, zpět k 1. oddělení MNO došel až 11. února 1932 a byl podle připomínek upraven. Podle nařízení hlavního štábu měla být reorganizace školy provedena do konce září 1932, přitom mělo jít pouze o pokusnou akci. Porada k výnosu o přeměně školy na chovnou stanici a směrnic pro půjčování vojenských psů do soukromého užívání se konala 15. června 1932 a řídil ji přednosta 1. oddělení I. odboru všeobecně-vojenského MNO brig. gen. Antonín Hasal. Pes se měl nazývat reversním, gážísta, jemuž byl pes zapůjčen uživatelem, který byl povinen chovat a cvičit psa podle zásad obsažených ve služebním předpisu P-V-1 a brát psa na cvičení, kterého se podle svého služebního zařazení zúčastní. MNO přišlo s návrhem reorganizovat školu pro výcvik vojenských psů v Kostelci nad Orlicí takto: škola bude přeměněna na chovnou stanici, ve které zůstane 12 chovných fen a jeden chovný pes, který bude každým rokem vyměněn nebo prodán a koupen nový pes, ostatní psi budou půjčeni na revers do soukromého používání vojenským gážistům z povolání podle daných podmínek. Pro chovnou stanici byl systemizován velitel (prap. Bohuslav Borek, dosavadní zástupce velitele školy), poddůstojník jako jeho zástupce (případně náhradní krmič pro případ nějaké epidemické nákazy psů), 4 vojíní krmiči (každý pro 3 feny a pro štěňata od těchto fen), kočí, jeden pár koní a vůz. Mužstvo chovné stanice nesmělo být klasifikace „schopen k službě řadové bez vady“, t.j. mohlo mít vady připouštějící schopnost k pomocné službě. Mužstvo mělo být vtěleno na systemizovaný počet Hraničářského praporu č. 2 a během prosince vyměněno mužstvem mladšího ročníku. Chovná stanice by se hospodářsky přičlenila k Dělostřeleckému oddílu č. 254 v Kostelci nad Orlicí, podléhala přímo MNO ve věcech výcvikových a při disponování se psy, ve věcech intendantních Dělostřeleckému oddílu č. 254, příp. intendanci 4. divize. U chovu štěňat se předpokládalo, že se ponechá u jedné feny při vrhu nejvýše 7-8 štěňat, ostatní se utratí. Vojenští psi se před odevzdáním na revers museli komisionálně odhadnout a cenu odhadoval důstojník veterinář. Ostatními členy komise by byli velitel nebo zástupce místního dělostřeleckého oddílu, jeho šéf veterinář a také velitel chovné stanice.⁶⁹ Otevírala se otázka, kde chovnou stanici vlastně umístit, když ubytovací barák pro mužstvo ve škole byl zcela zchátralý. Zjistilo se, že existuje psinec u Horského praporu č. XI v Bardějově, který byl postaven v roce 1922, ale nikdy nebyl k svému účelu využit.⁷⁰ Protože instrukční prapor v Milovicích byl jediným útvarem, který měl předepsány vojenské psy k výcviku, uvažovalo se také o Milovicích, neboť Bardějov se nehodil. V Milovicích by se pak musel postavit

⁶⁷ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/1-3, č.j. 58 Mob.-I/1.odděl.1931.

⁶⁸ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/1-4, č.j. 5866 dův.I/1.odd./1931, dále sp. zn. 96-3/1-5, č.j. 6244/1931, kde bylo oznámeno, že škpt. Kunc 3. listopadu 1931 odevzdal vedení školy prap. Borkovi a dnem 4. listopadu 1931 nastupuje službu u Hraničářského praporu č. 2 v Trutnově.

⁶⁹ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/1-6, č.j. 313-Mob.1931.

⁷⁰ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/4-1, č.j. 24.563/1932.

psinec. Zde se kladla nepříjemná otázka: u reversních psů jde vlastně o pokus s touto institucí, když by se neosvědčila, mělo by být znovu přistoupeno k výcviku psů ve zvláštní škole? Pak by ovšem vyhovovaly Milovice.

Náčelník hlavního štábu arm. gen. Jan Syrový souhlasil s přeměnou školy na chovnou stanici k 1. říjnu 1932.⁷¹ MNO proto výnosem z 31. srpna 1932 přeměnilo školu v Kostelci nad Orlicí dnem 1. října 1932 v „*Chovnou stanici vojenských psů*“ a mimo to zřídilo instituci „vojenských psů v soukromém užívání.“ Jako účel uvedlo, že v chovné stanici budou odchovávány čistokrevné druhy psů, které svými vlastnostmi dávají největší záruku, že se jich bude moci s úspěchem použít k vojenským účelům při službě v poli. Mladí psi odchováni v této stanici budou půjčováni podle 1. doplňku k služebnímu předpisu P-V-1 (*Půjčování vojenských psů do soukromého užívání na revers*), který MNO zároveň vydává vojenským gážístům z povolání, kteří se o věc zajímají. Tito gážísté budou pak povinni cvičit svěřené psy pro službu v poli. Pro zatímní organizaci chovné stanice se počítalo s velitelem - gážístou mimo hodnostní třídu (t.j. rotmistrem), 7 vojíny kvalifikace B (z nich jeden řezník jako kuchař, jeden truhlář, jeden zedník), z určitého počtu chovných fen a psů, jejichž počet by určilo MNO podle skutečné potřeby, a z proměnlivého počtu štěňat narozených v chovné stanici. Zajišťovat se měla včasná výměna chovných fen a psů, aby nenastala degenerace potomstva, ale speciální vlastnosti psů pro konání služby v poli se řádným výcvikem zlepšovaly. Dalším úkolem bylo vychovat přidělené mužstvo jako spolehlivé psovody a případné instruktory pro výcvik dalších psovodů. Chovná stanice ve věcech chovných, výcvikových, organizačních a v disponování se psy byla přímo podřízena MNO, ve věcech posádkových pak posádkovému velitelství podle místa chovné stanice, ve věcech hospodářských zase hospodářské správě některého útvaru této posádky. Korespondenci vedla s 1. oddělením (pěšího vojska) I. odboru všeobecně-vojenského MNO, ve věcech místních a hospodářských obvyklým služebním postupem, agendu důvěrnou a tajnou vedlo pro stanici posádkové velitelství. Velitel stanice měl kázeňskou pravomoc velitele setniny ve svazu, dozor nad stanicí obstarával posádkový velitel, anebo jím určený důstojník, posádkový velitel se měl rovněž postarat o zastupování velitele v době onemocnění, dovolené apod. Kmenovou agendu plemenných psů stanice a ostatních psů ve stanici vedl do jejich vydání do soukromého užívání velitel chovné stanice, evidenci všech vojenských psů a kmenovou agendu psů půjčených do soukromého užívání vedlo MNO. Na kojící feny byl zvýšen denní paušál na dobu 6 týdnů z 2 Kč na 5 Kč, štěňata se mohla brát do počtu živých zvířat ve stáří tří týdnů. Stálý počet psů stanice byl prozatím stanoven na 12 chovných fen a jednoho chovného psa, které velitel vybíral z dosavadního počtu.

Velitelem chovné stanice byl ustanoven dosavadní zástupce velitele školy pro výcvik vojenských psů prap. Bohuslav Borek (Hraničářský prapor č. 3). Mužstvo se vtělovalo k Hraničářskému praporu č. 3, kde mělo vykonat základní vojenský výcvik a za měsíc po nástupu prezenční služby bylo odevzdáno chovné stanici. K praporu se vracelo 14 dní před ukončením prezenční služby. Instrukčnímu praporu mělo zůstat trvale 6 dosud systemizovaných psů, jejich doplňování obstarávala chovná stanice. Ostatní přebyteční psi se měli půjčit do soukromého užívání, ale psi starší 1 rok a dosud nevycvičení psi se prodávali z volné ruky. Proto také dosavadní personál zůstal tak dlouho v chovné stanici, dokud nebudou všichni psi půjčeni do soukromého užívání a dokud nebudou zájemcům odesláni. Teprve potom měl velitel chovné stanice odeslat přebytečné mužstvo ke kmenovému útvaru, o vozatajském materiálu a o koních mělo rozhodnout MNO zvláštním

⁷¹ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/1-15, č.j. 1915 Dův.-hl.št./1.odděl.1932.

výnosem. Výstroj pro psy, kterou měla škola, zůstala uložena ve skladišti chovné stanice pro její potřebu a pro obměňování výstroje psů, kteří v chovné stanici zůstali.⁷²

Chovná stanice

Ani chovná stanice nezůstala stranou úvahám na její zrušení. Neustále se připomínalo, že výdaje na psy jako spojovací prostředek jsou sice úměrné výsledkům výcviku v míru, ale neúměrné k celkem problematickému prospěchu, jaký bych z nich měla armáda v poli. Poukazovalo se, že názor, že pes za války zůstává jediným vhodným spojovacím prostředkem, když ostatní selžou, platí pro armády, kde psovod zůstává po řadu let cvičitelem psa, což ovšem není případ československé armády, kde se psovodi mění. Již při projednávání námětu hlavního štábu na zrušení školy v roce 1929 upozornil generální inspektor, že je skeptický na upotřebení psů v boji zvláště pro účely taktické. Je to prostředek nespolehlivý i za mírových podmínek a tím spíše za bitvy a v palbě. Ve válce většinou psi selhali, jen v ojedinělých případech při zvláštní pílí a nadání cvičitele a neobvyčejné inteligenci zvířete vykonal pes užitečné služby. Pokud se srovnají dosažené výsledky výcviku s vynaloženými náklady, je celá instituce vlastně nákladným pokusnictvím. Ukázalo se, že by bylo nanejvýš ne hospodárné, aby chovní psi, nepočítaje štěňata, byli udržováni jako vlastní instituce.

Nelze se tak divit, že přišel návrh na úplné zrušení chovné stanice v Kostelci nad Orlicí a psince u instrukčního praporu v Milovicích. U praporu se nacházelo 5 psů, v chovné stanici jeden chovný pes, 12 chovných fen, 3 mladé feny (jako dorost pro chov) a 50 psů, kteří byli určeni na revers, celkem tedy 66 psů, všech vojenských psů pak bylo 71, dalších 14 psů se již podařilo půjčit na revers.⁷³ O zrušení chovné stanice vojenských psů bylo rozhodnuto 21. prosince 1932. Při projednávání rozpočtu MNO v Poslanecké sněmovně Národního shromáždění se i poslanec František Machník, místopředseda branného výboru, vyjádřil jednoznačně pro její zrušení: považoval instituci chovné stanice psů za neúčelnou pro zkrácenou prezenční službu, kdy si zvíře zvykne na cvičícího vojáka a ten pak jde do civilu.⁷⁴ Ministr národní obrany Bohumír Bradáč souhlasil 8. února 1933 s likvidací chovné stanice i psince a nařídil jejich likvidaci k 1. březnu 1933. Příslušný návrh byl předložen 11. února 1933.⁷⁵

Ozval se instrukční prapor z Milovic, který chtěl zachovat psy u praporu jako pojítko. Podle jeho názoru se spojovací psi osvědčili, při cvičeních konali službu velmi spolehlivě, zejména v nepřehledném terénu, kde nebylo možné použít signalizaci, svědčila jim rychlost a malá zranitelnost, když spojka - běžec, jezdec, cyklista v noci a mlze bloudí, optická signalizace v noci se snadno prozradí a v mlze ztrácí na ceně, a také poštovní holubi v noci a mlze nelítají, kdežto pes jde v noci a mlze bezpečně po čichu. Čím více je pojítek, tím je bezpečnější i spojení, každý psovod je vycvičen jako signalista, telefonista, stavěč. Prapor poukázal na to, že je součástí pěchotního učiliště a velitel učiliště brig. gen. Karel Kutlvašr

⁷² VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/1-15, č.j. 4307/1932.

⁷³ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/4-8, č.j. 48.274/1932.

⁷⁴ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96 3/1-2, č.j. 14.692/1933.

⁷⁵ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/1, č.j. 14.603/1933, č.j.10.091 hl.št./1.odděl.1933.

tento názor praporu podpořil, neboť měl často příležitost přesvědčit se o přesné práci psů jako pojitka, zvláště v nepřehledném terénu, těžko schůdném a v noci, s výsledky spojovacích psů byl velmi spokojen.⁷⁶ Nebylo to nic platné. Finální rozhodnutí přinesl výnos MNO uveřejněný 18. února 1933.⁷⁷ Velitel chovné stanice vojenských psů v Kostelci nad Orlicí měl být po provedení likvidace zařazen zvláštním výnosem, mužstvo nastupovalo službu u svého kmenového tělesa. Koně třídy 2 dával velitel stanice k dispozici velitelství 4. divize (Evidenci koňstva č. 4), to se týkalo i 298 svazků knih (40 naučných, 20 svazků časopisů a 238 svazků zábavných) a čtyřlampové přijímací stanice Zenit na baterie s tlampačem. Selský vůz s jednospréžným postrojem připadl Vozatajskému praporu č. 2 v Josefově, stejně jako sibiřské saně a obyčejné saně. Šrotovník a drtič na kosti zase Vojenskému jezdeckému učilišti v Pardubicích. Polní náradí (pluh, brány, kosy apod.) a kuchyňské zařízení přebíral Dělostřelecký oddíl č. 81, součástky lůžkového příslušenství ten útvar, který stanici vybavil, nebo ten, kde byla zásoba lůžkových součástek na běžnou potřebu obměňována. Zařízení a inventář převzala správa budov dělostřeleckých kasáren Dělostřeleckého oddílu č. 81, paušál hospodářská správa tohoto oddílu. Bylo nutné se postarat i o výstroj pro psy, toho se musel ujmout také Dělostřelecký oddíl č. 81, zatímco spisy převzalo ZVV. Film „*Chov a výcvik vojenských psů*“ se odevzdal Vojenskému a technickému ústavu v Praze. Zemské stavební ředitelství v dohodě s intendancí mělo vydat nařízení, jak naložit s objekty stanice na základě smlouvy sjednané mezi městem Kostelec nad Orlicí a vojenskou správou. U psů se čekalo na pokyny MNO, jak s nimi má být naloženo.

Pokud se týkalo psince u instrukčního praporu v Milovicích, ten, pokud by nenašel jiné využití, měl být zbourán, psy mladší 5 let velitel tábora prodával aktivním vojenským gážístům, pokud by neměli zájem, tak soukromníkům při ceně 200 až 300 Kč. Počítalo se s tím, že se psy nepodaří prodat, přicházelo by pak do úvahy darování gážístům milovického tábora, v první řadě od instrukčního praporu. Starší psi se nakonec měli rozdat. Důležité bylo, že psi museli být vzati dnem 1. března 1933 ze stavu živých zvířat, což byl velký tlak na velitele, kteří měli výnos realizovat.⁷⁸

Prodeje psů se ujalo také MNO.⁷⁹ Předsedovi spolku Klub chovatelů hrubosrstých teriérů (Československý terrier klub) Ph.Mr. Hynkovi Žákovi byl zaslán seznam vojenských psů na prodej, buď pro spolek, nebo pro jeho členy.⁸⁰ MNO (mjr. pěch. Josef Pýcha) také učinilo nabídku ministerstvu vnitra (pplk. gšt. Rudolf Vyčítal, přidělený 13. oddělení), zda by byl zájem na odkoupení některých hlavně mladších psů pro potřeby četnictva, kladlo důraz na to, že jde o čistokrevné airedale-teriéry.⁸¹ Zástupce minis-

⁷⁶ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/2-2, č.j. 13.693/1933.

⁷⁷ Věcní věstník ministerstva národní obrany, 1933, roč. 16, č. 8, čl. 53, *Chovná stanice voj. psů a psinec IP, zrušení*.

⁷⁸ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/1-6, č.j. 15.518-I/1.odděl.1933, sp. zn. 96-3/1-5, č.j. 16.371/1933.

⁷⁹ Věcní věstník ministerstva národní obrany, 1933, roč. 16, č. 8, čl. 54, *Prodej vojenských psů*.

⁸⁰ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/2, č.j. 10.303/1933.

⁸¹ První četnický psinec byl zřízen v Písku v roce 1915. Po první světové válce se objevil psinec v Nových Hradech v jižních Čechách, aby v roce 1925 vznikl Ústav pro chov a výcvik služebních psů policejních a četnických, který se umístil v Pyšelicích nedaleko Benešova (již. Prahy). RULC, Jiří, ŠTAUDINGER, Juraj, NEVOLNÝ, Peter. *Dějiny československé služební kynologie : Vznik a historický vývoj četnické a policejní kynologie, jakož i ostatní služební kynologie na území Československa*. Praha : Nakladatelství CanisTR, 2014, s. 89.

terstva vnitra mohl na MNO nahlédnout do výkazu o původu psů, nebo přímo navštívit chovnou stanici, kde by získal informaci o ceně jednotlivých psů. Mezi psy, kteří měli být odprodáni, se nacházelo asi 25 v stáří od 7 do 9 měsíců, jejichž cena se pohybovala od 200 do 350 Kč, do úvahy přicházeli i psi starší, částečně nebo úplně vycvičení pro plnění služby v armádě, mezi nimi 12 chovných fen a jeden chovný pes v ceně od 250 do 400 Kč.⁸²

Jiná situace nastala u instrukčního praporu, který hlásil 14. března 1933, že ze psů určených na prodej nebyl žádný prodán, z řad vojenských gážistů a civilních osob nebyl projevěn zájem, i když výzva vyšla v denním rozkaze praporu a vojenského tábora a byla zaslána do okolních obcí vyhláškou na odprodej veřejnou dražbou. Nakonec prapor pěti fen daroval.⁸³

Prap. Bohuslav Borek ohlásil MNO, že likvidace chovné stanice vojenských psů byla provedena a ukončena 31. března 1933.⁸⁴ Evidence a agenda, resp. věci týkající se vojenských hlídacích psů přešly na 2. (zásobovací) oddělení V. (intendančního) odboru MNO.⁸⁵

Závěr

Vojenský pes a československá armáda v meziválečném období za první republiky. V dnešní době se o tomto historickém spojení vlastně nic nenapsalo.⁸⁶ Známy vojenský veterinář mjr. vet. MVDr. Vladimír Chládek k chovu vojenských psů v roce 1936 příhodně podotknul: „*Není zapotřebí, aby vojenská správa měla svůj chov psů. Chov ušlechtilých psů je v zemi dostatečně rozšířen, aby bylo možno v případě naléhavé potřeby dosáhnout nutného počtu vhodných a vycvičených psů...Čeho však je třeba, aby vojsko se stále učilo se psem zacházet a správně ho používat, především však je nezbytné, aby vojsko neustále sledovalo a studovalo používání psů a nepřicházelo o užitek, který by mohl spočívat v nových metodách výcviku a používání psů k vojenským účelům. Nejsme tak dobře na tom, abychom se mohli vzdát pomocníka tak osvědčeného, obětavého a věrného, jakým může být vojenský pes.*“⁸⁷

Pes plnil v různých armádách světa mnohdy nezastupitelné úkoly. Svědčí o tom služba strážní, hlídková, spojovací, sanitní, nosná, tažná, pátrací, zpravodajská, zkrátka pes se stal vítaným pomocníkem vojáků. Vždyť také mnozí z nich vojenským psům vděčili za své zdraví a svůj život.

⁸² VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96 2/2-46, č.j. 15.539/1933.

⁸³ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/2-4, IP č.j. 3827/33.

⁸⁴ VÚA-VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský, 1933, kart. 10631, sp. zn. 96-3/2-4, č.j. 19.776/1933.

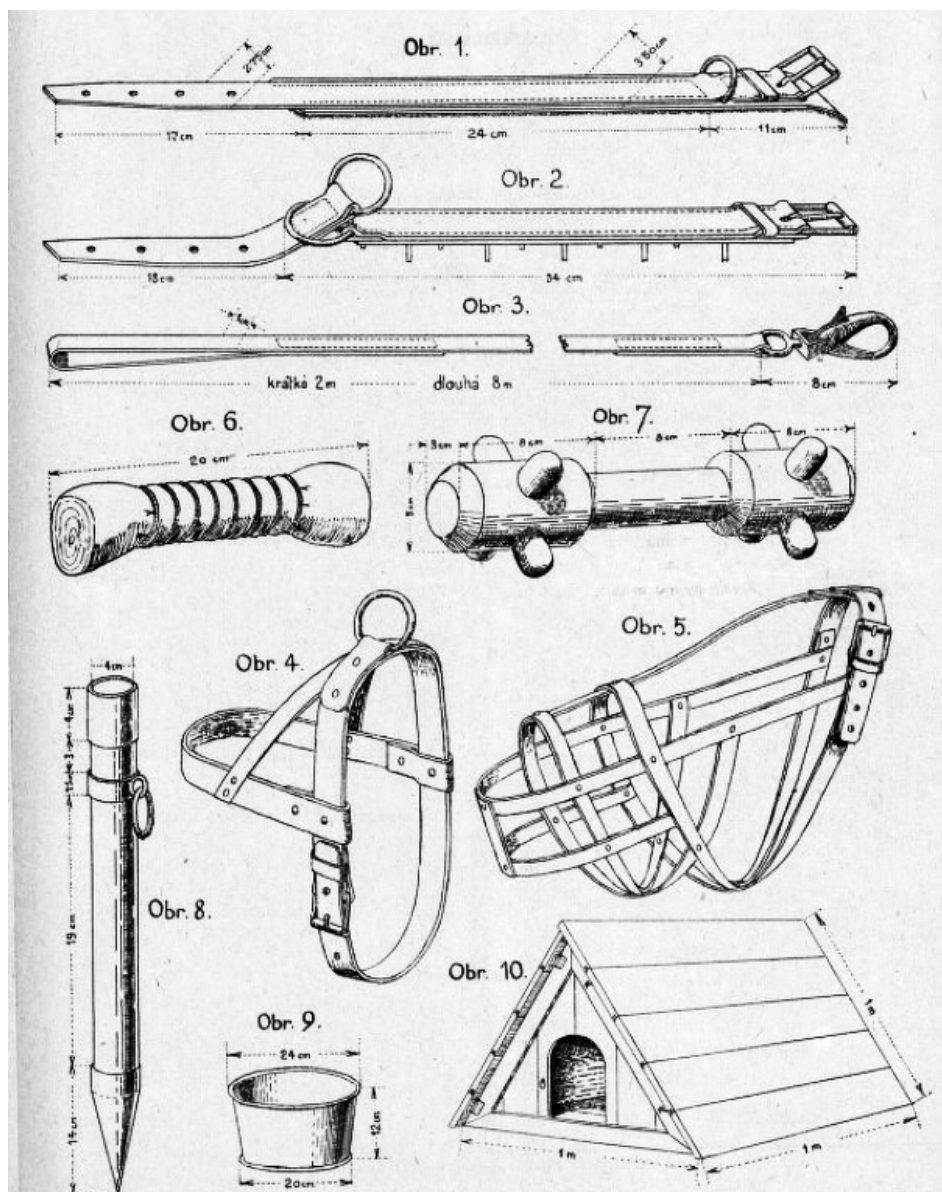
⁸⁵ Věcní věstník ministerstva národní obrany, 1934, roč. 17, č. 34, čl. 259, *Hlídací psi, evidence a agenda*.

⁸⁶ Reprezentativní publikace zabývající se československou služební kynologií obsahuje zmínku o vojenské škole pro chov a výcvik psů v československé armádě v meziválečném období na pouhých několika řádcích. Původem nepochází ani od autorů, ale z převzatého zdroje (Budař, L. Tažný pes, Jindřichohradecký Speciál č. 11, 2002). RULC, *Dějiny československé služební kynologie*, s. 671.

⁸⁷ CHLÁDEK, Vladimír. Pes v službách národní obrany. In: *Hlas národní obrany*, 1936, roč. 18, č. 21, s. 7-8.

O. PEJS: DER DIENST DER MILITÄRHUNDE DER TSCHECHOSLOWAKISCHEN ARMEE IN DER ZWISCHENKRIEGSZEIT

Der Hund erfüllte in den verschiedenen Armeen der Welt oftmals unersetzliche Aufgaben. Davon zeugt sein Einsatz im Wach- und Streifendienst, im Melde- und Sanitätsdienst sowie im Lasten-, Zug-, Such- und Nachrichtendienst; kurzum wurde der Hund zu einem geschätzten Helfer der Soldaten. Im Zuge der Vereinheitlichung der tschechoslowakischen Armee im Jahr 1920 legte Major Vladimír Jirsa, ein Veteran der russischen Legionen, einen Vorschlag zur Errichtung einer Schule für die Ausbildung von Militärhunden vor, der eine ausführliche historische Einleitung über die Verwendung von Hunden im Militärwesen in der Vergangenheit enthielt. Jirsa hatte mit seinem Vorschlag Erfolg, da die maßgeblichen Stellen der tschechoslowakischen Armee dem Vorhaben zustimmten. Am 4. Mai 1920 wurde daher in Kostelec nad Orlicí (Bezirk Rychnov nad Kněžnou), einem Ort ohne bisherige Garnison, eine Schule für die Ausbildung von Militär- und Sanitätshunden eingerichtet. Für die Abrichtung sollten reinrassige, untrainierte Hunde im Alter von 8 bis 18 Monaten angekauft werden, vorwiegend der Rassen Deutscher Schäferhund, Dobermannpinscher und Airedale-Terrier. Die Ausbildung sollte durch geeignete, fachlich qualifizierte Instruktoren mit gefestigtem Charakter, einer Affinität zu Hunden sowie guten naturkundlichen Kenntnissen erfolgen. Am 31. Mai 1926 leitete das Ministerium für nationale Verteidigung (tschechisch: *Ministerstvo národní obrany*, kurz MNO) eine umfassende Reorganisation des Militärhundewesens in der tschechoslowakischen Armee ein. Die Systemisierung von Melde- und Sanitätshunden bei den Gebirgs- und Grenzüjägerbataillonen wurde aufgehoben, und der Hundbestand in der Schule in Kostelec nad Orlicí wurde reduziert. Die Dienstvorschrift P-V-1 *Zucht und Ausbildung von Militärhunden* wurde am 24. August 1929 genehmigt. Im selben Jahr unterbreitete die 2. Telegrafeneinheit der IV. (technischen) Sektion des MNO einen Vorschlag zur Reorganisation der Ausbildung von Meldehunden, wonach die Tätigkeit der Schule in Kostelec nad Orlicí auf eine reine Zuchtstation beschränkt werden sollte. Der Anstoß zur Auflösung der Schule ging von der Telegrafeneinheit aus, da die Leistungen der ausgebildeten Hunde im praktischen Feldeinsatz nach deren Auffassung nicht die erforderlichen Anforderungen erfüllten. Am 30. Mai 1930 traf der Hauptstab eine Grundsatzentscheidung. Er stellte fest, dass die Auflösung der Schule sowohl aufgrund unzureichender Ergebnisse bei der Bereitstellung einer ausreichenden Anzahl von Meldehunden als auch angesichts unverhältnismäßiger Unterhaltskosten notwendig sei. Die 1. Abteilung des allgemeinen militärischen Referats des MNO verhandelte die Liquidation der Schule mit der 1. Abteilung des Hauptstabes (unter Leitung von Oberst d. Gst. Bedřich Neumann), die einer vorübergehenden Umwandlung der Schule in eine Zuchtstation zustimmte. Der Chef des Hauptstabes, Armeegeneral Jan Syrový, stimmte der Umwandlung mit Wirkung zum 1. Oktober 1932 zu. Verteidigungsminister Bohumír Bradáč willigte schließlich am 8. Februar 1933 in die Auflösung der Zuchtstation sowie des Zwingers ein und ordnete deren Liquidation zum 1. März 1933 an. Der entsprechende Vorschlag wurde am 11. Februar 1933 vorgelegt; die endgültige Entscheidung erfolgte durch den am 18. Februar 1933 veröffentlichten Erlass des MNO.

Výstroj vojenských psů

- obr. č. 1 – kožený obojek,
 obr. č. 2 – ostnatý obojek,
 obr. č. 3 – krátká a dlouhá vodící šňůra,
 obr. č. 4 – náhubek,
 obr. č. 5 – stopovací postroj,
 obr. č. 6 – průpravný aportovací kozlík,
 obr. č. 7 – normální aportovací kozlík,
 obr. č. 8 – úvazný kolík,
 obr. č. 9 – krmicí miska,
 obr. č. 10 – bouda

Štábní kapitán F. Kunc:

PES,

jeho přirozenosti a jejich
aplikace pro praktický
chov a
výcvik

1930

Obálka knihy škpt. Františka Kunc, velitele školy pro výcvik vojenských psů

Seznam použitých pramenů a literatury/List of references and Literature

Primární zdroje/Primary sources

Archivy a archivní prameny/Archives and Archives sources

Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv Praha (VÚA-VHA Praha):

Fondy:

Odbočka ČNR v Rusku 1917-1919, Výkonný výbor československého vojska Čeljabinsk-Omsk, kart. 82/1;

Ministerstvoojenství, oddělení v Rusku, vojenská správa na Sibiři 1919, kart. 78;

Ruské legie, 2. střelecká divise 1918-1919), kart. 15, 35, 45;

Vojenská kancelář presidenta republiky 1919-1939, kart. 59;

Generální inspektorát branné moci 1919-1924, kart. 34, 46, 68;

Ministerstvo národní obrany-Presidium 1924-1926, kart. 468, 534, 643, 672;

Ministerstvo národní obrany-Hlavní štáb, 1. oddělení organizační 1919-1939, kart. 60, 62, 66;

Ministerstvo národní obrany-I. odbor všeobecně-vojenský 1933, kart. 10631;

Zemské vojenské velitelství v Brně 1919-1939, kart. 148;

Velitelství 1. divise 1919-1939, kart. 10, 29;

Služební předpisy čs. armády 1918-1939, kart. 185, Služební předpis P-V-1.

Sekundární zdroje/Secondary sources

Monografie a sborníky jako celek/Monographs

BURIAN, Michal, RÝC, Jiří. *Historie spojovacího vojska*. Praha : Ministerstvo obrany - Agentura vojenských informací a služeb, 2007, 248 s. ISBN 978-80-7278-411-1.

DRÁSTA, Jaroslav, KNOR, Stanislav. *Tělovýchova, výcvik, choroby, chov a výživa psa pro účely policejní služby*. Kroměříž : J. Gusek, 1926, 308 s.

KUNCE, František. *Pes, jeho přirozenosti a jejich aplikace pro praktický chov a výcvik*. VI. n., 1930, 156 s.

Rukověť pro aspiranty a důstojníky v záloze. Díl I., sv. 2. Praha : Vojenský ústav vědecký, 1937, 70 s.

RULC, Jiří, ŠTAUDINGER, Juraj, NEVOLNÝ, Peter. *Dějiny československé služební kynologie : Vznik a historický vývoj četnické a policejní kynologie, jakož i ostatní služební kynologie na území Československa*. Praha : Nakladatelství CaniSTR, 2014, 764 s. ISBN 978-80-904210-8-0.

**Studie a články v časopisech a sbornících, kapitoly v kolektivních monografiích/
Articles in Journals, Chapters in Monographs**

CHLÁDEK, Vladimír. Pes v službách národní obrany. In: *Hlas národní obrany*, 1936, roč. 18, č. 21, s. 7-8.

KUTÍLKOVÁ, Dagmar. K problematice stejnokrojů příslušníků československé jednotky v Rusku v roce 1918. In: *Historie a vojensství*, 2002, roč. 51, č. 4, s. 884-912. ISSN 0018-2583.

KUTÍLKOVÁ, Dagmar. K problematice stejnokrojů příslušníků Československého vojska na Rusi v letech 1919-1920. In: *Historie a vojensství*, 2003, roč. 52, č. 2, s. 397-420. ISSN 0018-2583.

SANDER, Rudolf. Organizační a dislokační vývoj československé armády v letech 1918-1939. In: *Sborník archivních prací*, 1985, roč. 35, č. 1, s. 3-162. ISSN 0036-5246.

Dobový tisk/Period print

Věstník č.s. ministerstva národní obrany, 1920, roč. 3, č. 29, čl. 322;

Věstník ministerstva národní obrany, Výnosy věcné, 1924, roč. 7, část 40, čl. 365;

Věcní věstník ministerstva národní obrany, 1926, roč. 9, č. 28, Oznámení; 1927, roč. 10, č. 29, čl. 307; 1929, roč. 12, č. 46, čl. 624; 1931, roč. 14, č. 7, Oznámení; 1932, roč. 15, č. 40, čl. 340; 1933, roč. 16, č. 8, čl. 53 a čl. 54; 1934, roč. 17, č. 20, čl. 158 a č. 34, čl. 259;

Osobní věstník ministerstva národní obrany, 1923, roč. 6, č. 52, s. 405; 1927, roč. 10, č. 13, s. 88;

Orličan, 1926, roč. 15, č. 10, s. 1;

Jihočeský Dělník, 1926, roč. 7, č. 36, s. 2.

O autorovi/ About the Author

JUDr. Oldřich PEJS

Penzionovaný

e-mail: pejso@post.cz

<https://orcid.org/0000-0002-0567-2311>